

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

KRIMINALITA MLÁDEŽE

CRIMINALITY OF YOUTHS

Bakalářská práce: 11-FP-KSS-4003

Autor:

Milada FÁRYOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Blanka Králová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
84	27	0	27	36	1+ 1CD

V Liberci dne: 18. dubna 2012

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Milada FÁRYOVÁ**
Osobní číslo: **P09000060**
Studijní program: **B7508 Sociální práce**
Studijní obor: **Penitenciární péče**
Název tématu: **Kriminalita mládeže**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Charakterizovat životní styl mládeže a objasnit působení rizikových faktorů chování a jejich vliv na kriminalitu, popsat možné příčiny kriminality.
Metody: Analýza sekundárních zdrojů, dokumentace a dotazování (dotazník).
Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

COLOROSOVÁ, Barbara. Krizové situace v rodině. 1. vyd. Praha: Ikar, 2008. ISBN 978-80-249-1027-7.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3.

MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Alena. Mládež a delikvence. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3. vyd. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, KLÉGROVÁ, Jarmila. Poradenská psychologická diagnostika dětí a mládeže. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1538-7.

ZOUBKOVÁ, Ivana. Kontrola kriminality mládeže. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Blanka Králová

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

vedoucí katedry

dne 22.04.2011

Čestné prohlášení

Název práce: Kriminalita mládeže
Jméno a příjmení autora: Milada Fályová
Osobní číslo: P09000060

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 18. dubna 2012

Milada Fályová

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Blance Králové za cenné rady a odborná stanoviska při tvorbě bakalářské práce. Dále děkuji všem osobám, které mi poskytli informace pro zpracování praktické části. V řadě neposlední pak děkuji svému manželovi za velkou trpělivost.

V Liberci dne: 18. dubna 2012

Milada Fályová

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala nejzávažnější problematikou a to kriminalitou nezletilých a mladistvých, jedná se o velmi citlivé téma, kterému by měla společnost věnovat velkou pozornost. Cílem bylo zmapovat stav trestné činnosti mladistvých, která trestná činnost je páchána nejčastěji, jaké jsou motivy a příčiny trestné činnosti. Práce byla rozdělena do části teoretické a praktické.

První teoretická část se zabývala vymezením základních pojmů a popisem vývoje kriminality od roku 1989, různými vlivy kriminality mládeže, poruchami chování, které ovlivňují delikventní jednání, prevenci kriminality a programy zaměřující se na prevenci kriminality. Pro zpracování teoretické části byly použity odborné prameny literatury, informační zdroje a zákony.

Druhá praktická část práce byla postavena na metodě zpracování dotazníků. Jako zdroj pro výzkum byla použita data z Výchovných ústavů. Z průzkumu byla navržena opatření ke snížení kriminality mladistvých.

Výsledky ukazovaly, že kriminalita mládeže u chlapců z výchovného ústavu je značně ovlivněna výchovou a prostředím, ve kterém se chlapci pohybovali. Průzkum ukázal selhání rodinné výchovy, která má vliv na formování jedince.

Klíčová slova:

Mládež, dítě, nezletilý, mladistvý, osobnost, pachatel, poruchy chování, delikvence, kriminalita, agresivita, rodina, škola, trestný čin, přestupek, drogy, výchova.

Annotation:

The bachelor thesis dealt with one of the most serious problems of crime – the crime of minors and adolescents. It is a very sensitive issue that the society should pay close attention to it. The aim of this work was to map the situation of juvenile crime, find the most often committed crime, its motives and causes.

The work was divided into theoretical and practical parts.

The first part dealt with the definition of fundamental terms, description of the developments in crime since 1989, various influences of juvenile delinquency, behaviour disorders that affect delinquent action, crime prevention and its programmes. This part was based on laws, literature and other resources.

The second part was based on the method of processing questionnaires. The data from educational institutions were used as the source of research. The steps to reduce juvenile delinquency were suggested according to the survey.

The results showed that juvenile delinquency of boys from the educational institution was greatly influenced by upbringing and place where the boys lived. The survey showed the failure of parenting, that affects the individual formation.

Key words:

Youth, children, minor, youthful, personality, offender, behavioral disorders, delinquency, criminality, aggressiveness, family, school, criminal offense, offense, drugs, education.

Obsah

1 Úvod	10
2 Teoretická část	12
2.1 Kriminalita mládeže	12
2.2 Vymezení základních pojmů	13
2.3 Vývoj kriminality mládeže po roce 1989 v ČR.....	16
2.3.1 Nejčastěji páchané trestné činy mladistvých a jejich potrestání.....	17
2.4 Motivace pro kriminální činnosti	18
2.5 Faktory ovlivňující kriminalitu.....	19
2.5.1 Biologické faktory	19
2.5.2 Psychické faktory.....	20
2.5.3 Sociální faktory.....	20
3 Příčiny kriminálního jednání mládeže	21
3.1 Vnější činitele příčin kriminality.....	21
3.1.1 Vliv rodiny	21
3.1.2 Vliv školy.....	25
3.1.3 Vliv masmédií.....	27
3.1.4 Vliv alkoholu a drog	28
3.1.5 Vliv party	29
3.1.6 Vliv volného času	30
3.2 Vnitřní činitele příčin kriminality.....	31
3.2.1 Dědičnost	31
3.2.2 Poruchy osobnosti a nežádoucí chování	31
4 Mladistvý pachatel	33
4.1 Chronický pachatel.....	33
4.2 Mladistvý delikvent	34
5 Delikvence a etnický původ – Romská kriminalita	34
6 Opatření ukládaná mladistvým	36
6.1 Výchovná opatření	36
6.2 Ochranná opatření	36
6.3 Trestní opatření.....	37
7 Cíle a druhy prevence kriminality	38
7.1 Primární prevence.....	39

7.2 Sekundární prevence	39
7.3 Terciární prevence	39
7.4 Viktimologická prevence.....	40
7.5 Sociální prevence	40
7.6 Situační prevence	41
8 Preventivní programy pro mladistvé	41
8.1 Prevence kriminality na centrální úrovni	42
8.2 Prevence kriminality na místní úrovni	45
9 Praktická část	46
9.1 Cíl praktické části	46
9.2 Stanovení předpokladů	47
9.3 Popis zkoumaného vzorku.....	47
9.4 Výzkumná metoda – Dotazník	47
9.5 Vyhodnocení dotazníku.....	74
9.6 Vyhodnocení předpokladů	75
9.6.1 Předpoklad č. 1	75
9.6.2 Předpoklad č. 2	76
9.6.3 Předpoklad č. 3	76
10 Závěr.....	77
11 Navrhovaná opatření	79
12 Seznam použitých zdrojů	81
13 Seznam příloh.....	84

1 Úvod

Jako téma bakalářské práce bylo vybráno téma „Kriminalita mládeže“ z důvodu zájmu o tuto problematiku a rovněž z profesního hlediska, neboť jsem zaměstnána u Policie ČR, jako vrchní inspektor se zaměřením na zpracování trestných činů a často se setkávám s mladistvými pachateli. Trestná činnost mladistvých se zvýšila, což dokazuje spisová dokumentace na odděleních Policie. Kriminalita mládeže představuje v dnešní společnosti velký problém a bez účinné prevence, bude těžké nárůst kriminality snížit nebo zastavit.

V úvodu práce budou vymezeny základní pojmy, které souvisejí s kriminalitou mládeže. Poté se zaměříme na strukturu kriminality mládeže na nejčastěji páchané trestné činy. Dále popíšeme typické znaky kriminality mládeže, příčiny a motivaci páchání trestné činnosti.

Trestnými činy mladistvých se zabývá zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon vymezuje opatření vedoucí k nápravě, ale i výchově nebo ochraně. Dále vymezuje pozici státních zastupitelství i probační a mediační služby v péči o delikventní mládež. Tento zákon je k mladistvým příliš mírný a nenutí je, aby trestnou činnost už neopakovali, a proto by se politici měli nad mírností tohoto zákona pozastavit a přemýšlet o jeho zpřísnění.

Jaké faktory v dnešní době ovlivňují mladého člověka? Rodina, společnost, parta vrstevníků, škola či média? Jaký mají zmíněné faktory vliv na vznik delikventního chování mládeže? O těchto i dalších otázkách, které si můžeme klást, by se mělo přemýšlet. V dnešním světě je mládež obklopena problematikou kriminality, delikvence, šikany, násilí, záškoláctví, drogové závislosti, alkoholismu, kouření, vandalismu, patologického hráčství, rasismu aj., jsou to negativa, se kterými se musí poprat. Party mají velký vliv na trávení volného času mládeže, kde dochází mnohdy k prvnímu kontaktu s drogou a kriminalitou. Dospívání je velice složité období, ve kterém je zvýšené riziko negativního chování. Mladí lidé jsou vzdorovití, zpochybňují dosavadní jistoty a mnohdy odmítají názory dospělých. Kriminalita dětí a mládeže začíná být v dnešní uspěchané době častější a dostává se do každodenního života lidí prostřednictvím médií, ale i z vlastní zkušenosti. Mladiství pachatelé se chovají bezcitně, vybírají si snadné cíle, na které zaútočí a přitom se nebojí použít

násilí, které bývá nepřiměřené, což dokazuje fakt, že se v poslední době setkáváme s agresivním přepadáváním na ulici za použití mačet. Mnoho lidí se ptá, jak odstranit toto násilí, jak bude Policie postupovat, jak to bude řešit a jak tyto delikventy zastavit? Společnost sama neví, co s tím, a proto odpověď musíme hledat v prevenci kriminality. Toto násilí je okopírované z médií, kde hrdina, který je zabit, znovu ožije v jiném filmu, takže je vlastně nesmrtelný a tím se mladiství stávají k násilí imunní. Postoj mladistvých k činu, který spáchali, je chladný, jakoby spáchali normální věc a mnohdy své trestné činnosti vůbec nelitují. Vždyť jen potřebovali peníze, aby mohli pořádně žít. Ospravedlňují se tím, že rodiče jim nechtějí dávat peníze, tak jak mají bez peněz žít.

Rodina a výchova může velmi ovlivnit dítě, jak bude lidem v dospělosti důvěřovat, ctít autority, jaké si vytvoří názory a hodnoty. Jestliže neplní rodinná výchova svou funkci, hrozí u mládeže problémové chování, které následně vede ke kriminalitě. Důležité je také správně využít volný čas a zvolit vhodné záliby. V mnoha rodinách rostou problémy s alkoholem, drogami a stoupá nezaměstnanost. Děti, které vyrůstají v tomto prostředí, se často musejí starat nejen samy o sebe, ale i o mladší sourozence. Často je rodiče sami posílají krást a zneužívají jejich beztrestnost. Takové dítě vyrůstá v domnění, že nedělá nic špatného, a to je základ pro pozdější kriminalitu.

Závěr práce bude zaměřen na druhy prevence kriminality a na preventivní programy, které jsou určeny mladistvým. Základem prevence kriminality mládeže je výchova v rodině, kde dítě získá pozitivní sociální chování, rozvíjí si osobnost, získává hodnoty, vzory a respekt před dodržováním zákonů.

Cílem bakalářské práce je zjistit, do jaké míry má rodinná výchova vliv na kriminalitu mládeže, objasnit příčiny vzniku delikventního chování. Charakterizovat životní styl a objasnit působení nejčastější rizikových faktorů a jejich vliv na kriminalitu, popsat možné příčiny kriminality mládeže.

Ve výzkumném vzorku budou porovnány teoretické informace s praktickými zkušenostmi od mladistvých z výchovného ústavu. K dosažení cíle je zvoleno především studium odborných pramenů, literatury a zákonů. Pro výzkum byla použita metoda dotazníku, z kterého je nutno získat co nejvíce informací o problémové mládeži z výchovného ústavu a porovnat přístup chlapců k životu.

2 Teoretická část

2.1 Kriminalita mládeže

„Lidé se dopouštějí trestné činnosti v každém věku, nejvíce však v mládí a v rané dospělosti. Stávající česká právní úprava umožňuje trestně stíhat za přestoupení zákona jen mladistvé, kteří v době spáchání dovršili patnáct let“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 145).

Do konce roku 2003 řešil trestání mladistvých zákon č. 140/1961 Sb. Od 1. ledna 2004 řeší trestání mladistvých zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, ukládá opatření, postupy při rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

„**Trestný čin** spáchaný mladistvými se nazývá provinění.

Provinění je uvedeno v § 6 v zákoně č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, není proviněním, jestliže je spáchan mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý“ (Burdek 2008, s. 253).

„**Trestný čin** je uveden v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v § 13 odst. 1, 2.

Trestný čin je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Trestný čin se podle trestního zákoníku v § 14 dělí na přečiny a zločiny.

Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let“ (Podivínská 2009, s. 15).

„Výskyt znaků společenské dezintegrace (neúplnost rodiny a nízká sociální úroveň rodinného života, nízké vzdělání, kvalifikace a ekonomická aktivita, etnické faktory, trestná činnost rodičů, sourozenců či kamarádů, alkoholismus, nealkoholová drogová závislost, závadové party) a jejich specifická váha se zřetelně zvyšují směrem od „obtížné vychovatelnosti“ ke kriminalitě mládeže a v rámci kriminality směrem k nejzávažnější trestné činnosti a recidivitě“ (Šípek 1987, s. 28).

„Nicméně ve všech šetřeních tohoto faktoru se stále ukazuje jako nepříznivější živná půda kriminálního chování mládeže nejnižší vrstvy společnosti, vrstvy lidí bez kvalifikace nebo s nejnižší kvalifikací, vrstvy, v nichž je největší chudoba a nejvyšší nezaměstnanost. Novodobé přelévání kriminality i do společensky lépe situovaných rodin se dá interpretovat jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 41).

2.2 Vymezení základních pojmů

„**Delikt** – čin porušující platnou právní nebo morální normu“ (Jandourek 2007, s. 55).

„**Delikvence** – způsob chování odporující platným právním normám. Označuje se jím jak páchání trestných činů, tak přestupkům nebo jiné delikty. V Česku je pojem zločin označením etickým, nikoli právním. Pojem delikvence byl zaveden v USA pro odlišení trestné činnosti dospělých od delikvence dětí a mládeže. Od zločinu se delikvence liší, tím že je sice také porušením zákona, ale v sociálním prostředí pachatele nemusí být vždy vnímán jako zavrženíhodný, především u tzv. deliktů bez obětí, např. v případě prostituce nebo narkomanie. Jde o pojem širší než kriminalita, protože zahrnuje i skutky, které nejsou trestnými (kriminálními) činy, např. pro nízký věk pachatele“ (Jandourek 2007, s. 55).

„**Dítě** je člověk od narození do 15 let, nemá trestní odpovědnost, někdy pro jedince tohoto věku používají orgány činné v trestním řízení též označení nezletilý“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 315).

„Osobám mladším patnácti let, které naše legislativa nazývá děti, může být místo trestní sankce uložena v rámci občanskoprávního řízení tzv. ochranná výchova, tj. výchova ve státním zařízení, které náleží do rezortu ministerstva školství. I když

vyšetřování ukáže, že osoba mladší než patnáct let spáchala protizákonný čin, trestní postih u ní není možný“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 145).

„Dítě, jako každý jiný člověk, má stejné práva. Práva dítěte jsou platné do osmnácti let, kdy dítě přestává být dítětem. Tyto základní práva upravuje Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb., což je konvence platná mezi všemi národy, která stanovuje občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí. Valným shromážděním OSN byla přijata 20. listopadu 1989 a pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku vstoupila v platnost v souladu se svým článkem 49 odst. 2 dnem 6. února 1991“ (Děti & jejich práva 2011).

„Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 písm. c) říká, že „dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku“ (Burdek 2008, s. 252).

„**Dohled** – míra rodičovy informovanosti o aktivitách dítěte mimo domov“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 315).

„**Kriminalita** – způsob chování porušující normy trestního práva. Kriminalita je speciálním případem deviace. Protože se různé kultury liší svými hodnotami nebo normami, liší se i to, co je považováno za kriminální čin (např. prostituce, eutanazie, šíření materiálů kritických vůči vládě nebo ubytování cizince“ (Jandourek 2007, s. 133).

„**Kriminologie** – disciplína zabývající se zkoumáním zločinu, společenskou reakcí na něj a způsoby prevence před ním. Kriminalita zkoumá vlivy, jaké má na zločin prostředí, dědičnost a psychologické faktory, jak probíhá pátrání a soudní procesy a jak účinné jsou různé formy trestu“ (Jandourek 2007, s. 133).

„**Mládež** – výraz používáme v souladu s mezinárodními dokumenty pro mladé lidi do doby dovršení 18. roku a bez vymezení dolní hranice věku (Matoušek, Kroftová 2003 s. 316).

Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 písm. b) říká, že „mládeží jsou děti mladší patnácti let a mladiství“ (Burdek 2008, s. 252).

„**Mladiství** – výraz používáme v souladu s naší trestněprávní úpravou; je to člověk od 15 do 18 let, který má na rozdíl od dospělého sníženou trestní odpovědnost“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 317).

„Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 písm. d) říká, že „mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. K mladistvým se již vztahuje trestní odpovědnost, což

vymezuje zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, § 5 odst. 1, kde je stanoveno, že „mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“ (Burdek 2008, s. 252, 253).

„Mladiství, tj. ti, kdo se podle naší legislativy pohybují ve věkovém rozmezí 15-18 let, trestně odpovědní jsou, nicméně sankce, které jsou jim ukládány, jsou méně přísné než u dospělých“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 145).

„**Obviněný** – používáme jako synonymum se slovem stíhaný pro označení člověka podezřelého ze spáchání trestného činu, jemuž vyšetřovatel sdělil obvinění“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 317).

„**Odsouzený** – člověk, který byl pravomocně odsouzen“ (Matoušek, Kroftová 2003 s. 317).

„**Pachatel** – ten, kdo se dopustil trestného činu nebo kriminálního chování“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 317).

„**Riziková mládež** – mládež se zvýšeným rizikem sociálního selhání tj. disponovaná k delikventnímu chování, drogové závislosti, alkoholismu, patologickému hráčství, k členství v extrémistických skupinách a v náboženských sektách“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 318).

„**Sociální selhání u dětí a mládeže** – kriminální chování, sebevražedné jednání, předčasné ukončení povinného vzdělávání, nezaměstnanost, těhotenství před dosažením hranice dospělosti, vznik závislosti na alkoholu, na nealkoholových drogách a patologické hráčství, a to jednotlivě nebo v různých kombinacích“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 318).

„**Trestný čin** – čin definovaný jako trestný v platném trestním zákoně“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 318).

„**Záškoláctví** – jde o nejklašičtější poruchu chování, kdy se jedná o absenci ve škole bez řádného omluvení rodiči či lékařem“ (Martínek 2009, s. 97).

Pro účely této práce označujeme za mládež fyzickou osobu mladší osmnácti let.

2.3 Vývoj kriminality mládeže po roce 1989 v ČR

„V období reálného socialismu byla u nás kriminalita nižší, než je dnes, protože život každého občana byl pod maximálním dohledem. Občané měli povinnost pracovat, měli povinnost hlásit změnu pobytu, o jejich aktivitách se zajímala monopolní politická strana a s ní úzce spolupracující tajná i veřejná bezpečnost. V první popřevratové euforii byla prezidentem republiky vyhlášená rozsáhlá amnestie, kritizována už záhy poté. Kriminalita začala růst a blížit se hodnotám, jaké jsme předtím mohli vídat jen ve statistikách některých západoevropských zemí, a začala budit podstatně větší obavy než v zemích, kde rostla mnohem pomaleji. Po roce 1989 vedoucí politická síla u nás, Občanská demokratická strana, prosazovala liberální názor. To ze začátku devadesátých let pro mnoho lidí znamenalo, že si každý může dělat, co chce, aniž by se musel starat o zvyklosti a o zákonné meze. Společnost byla doslova opilá nově nabytou svobodou“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 95).

„V devadesátých letech docházelo k postupnému nárůstu kriminality a nárůst kriminality spáchané mládeží byl ještě výraznější. Podíl dětí a mládeže na všech pachatelích vzrostl v průměru ročně ze 13 procent až na 20 procent, tzv., každý pátý pachatel byl mladší 18 let. Třetina trestné činnosti dětí a mladistvých je registrována jako opakovaná, a to i vícekrát. Téměř polovina skutků je spáchána ve spolupachatelství. Kriminalita mládeže je převážně záležitostí chlapců, děvčata se trestné činnosti dopouštějí mnohem méně (1:20) a méně často za použití násilí. Páchají především podvody, krádeže a kriminalitu ve spojení s drogami a prostitucí“ (Zoubková 2002, s. 17-20).

Rozšířením kriminality mezi mladými z velké míry ovlivňuje rodinný základ, který se po roce 1989 změnil, jako je neúplnost rodin, ve většině případech chyběl otec, přílišná zaměstnanost rodičů nebo naopak nezaměstnanost rodičů. Velký vliv také zastává společnost, a to svým přístupem například k prostituci, k pornografii, k hazardním hrám, k drogám, k bezdomovectví a následnému žebrání, aj. Ve větším množství se tyto faktory objevily až po sametové revoluci.

Otevřením hranic a neomezeným pohybem cizinců se kriminalita zvýšila a zatím se jí nedaří snížit. Objevuje se cizojazyčná kriminalita, které je dobře

organizovaná a postupně prorůstá do společnosti. Její brutalita se zvyšuje ohromnou rychlostí.

2.3.1 Nejčastěji páchané trestné činy mladistvých a jejich potrestání

„Majetková trestná činnost dětí a mládeže je naprosto převažující formou kriminálního chování těchto věkových skupin. Podle policejní evidence jsou to v posledních letech konkrétně (v pořadí od nejčetnějších k méně častým trestným činům) krádeže věcí z aut, krádeže aut, podvody, krádeže kol, vloupání do víkendových chat, vloupání do bytů, zpronevěra, krádeže v bytech, vloupání do obchodů, vloupání do restaurací. Násilná kriminalita má v celkovém objemu u dětí a mládeže zhruba desetkrát menší častost než kriminalita majetková, jejím nejfrekventovanějšími typy jsou: úmyslné ublížení na zdraví a loupež. Kriminalita mravnostní je v celkovém kvantu trestných činů dětí a mládeže padesátkrát méně častá než kriminalita majetková; jejím nejčastějším typem je pohlavní zneužívání“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 148).

„O pravé krádeži hovoříme tehdy, když dítě či mladistvý odcizí nějaký předmět vědomě a plně si přitom uvědomuje nesprávnost svého chování. Pokud se dítě dopustí pravé krádeže, je na místě její podrobné a přesné vyšetření“ (Martínek 2009, s. 96).

„Naprostá většina mladistvých i mladých dospělých, pokud je v ČR odsouzena k trestu odnětí svobody, dostává trest podmíněný. V průběhu první poloviny devadesátých let 20. století klesaly počty nepodmíněných trestů ukládaných dospělým i mladistvým a rostl počet trestů ukládaných podmíněně. V současnosti je podmíněný trest odnětí svobody ukládán zhruba dvěma třetinám mladistvých pachatelů. Ostatním odsouzeným jsou ukládány nepodmíněné tresty odnětí svobody, peněžité tresty, příp. jiné tresty (např. propadnutí věci, vyhoštění, zákaz činnosti), u části odsouzených volí soud upuštění od potrestání“ (Matoušek, Kroftová 2003 s. 149).

„Teprve nyní naše společnost velice těžce hledá obecně přijatelné zdroje autority a vyčítá si, že nebyla schopna důsledného účtování s minulostí“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 96).

Mládež se dopouští různých druhů trestné činnosti, nejvíce však krádeže. Ta je totiž nejdostupnější a je zde nejmenší riziko odhalení. Nejvíce se specializují na kapesní krádeže, dále na krádeže věcí z motorových vozidel, bytů, garáží a sklepů. Hlavním zájem mladistvých pachatelů jsou peníze, elektronika, jízdní kola, motorová vozidla, alkohol, cigarety a drogy. Časté jsou i odcizená jízdní kola ze sklepů. I když po prodeji za ně nedostanou příliš mnoho, většinou jim tyto prostředky pro začátek stačí.

2.4 Motivace pro kriminální činnosti

„Slovo „motivace“ si položí, každý občan, který se zamyslí nad pácháním trestných činů a to konkrétně proč pachatel, v tomto případě mladistvý, spáchal tento trestný čin, co ho k tomu vedlo, jaké měl důvody aj. Motivem k trestné činnosti může být například agrese, alkohol, drogy, bohatství druhého, závist, snaha stát se členem party nebo také zahnat jen nudu. Motivace je ústředním problémem subjektivní stránky trestného činu. Rozborem motivace odpovídáme na otázku, proč se jedinec zachoval tak, jak se zachoval. Pojem motivace označuje vnitřní duševní proces, který vzbuzuje určité chování, udržuje ho v chodu a zaměřuje ho na konkrétní cíl. Motivace probíhá jako zčásti uvědomované a zčásti neuvědomované vnitřní dění. V tomto vnitřním dění se vzájemně „poměřují“ dva zdroje hybných sil. Jsou to motivy a incentivy. Motivы jsou vnitřní pohnutky k jednání. Motivem jsou např. potřeby (primární, biologické a sekundární, sociální), zájmy, city, představy a fantazie apod. Incentivy představují vnější situační stimuly (okolnosti), které podněcují jedince k jednání. Zdá se, že v podstatě každá pohnutka může za určitých okolností působit jako kriminogenní“ (Čírtková 2004, s. 91- 92).

Motivem k trestné činnosti může být jako spouštěč kriminálního jednání pomsta nebo obrana s užitím neadekvátního násilí. Dalším motivem může být krize v rodině, kde se vyskytují hádky kvůli penězům, které se rodině nedostávají a tak to vyřeší krádežemi. Častým motivem je zahálka, děti se nudí a v zájmu dobrodružství se ocitnou v situaci, která je přivede na hranu zákona. Důležitá je osobnost člověka, která rozhodne, zda dotyčný bude respektovat normy nebo se rozhodne pro kriminální dráhu.

2.5 Faktory ovlivňující kriminalitu

„Příčiny vzniku a rozvoje kriminality a delikvence jsou multifaktoriální. Podstatný význam pro vyšší pravděpodobnost vzniku kriminálního jednání mají následující biopsychosociální faktory. Ty působí ve vzájemné interakci emocí“ (Fischer, Škoda 2009, s. 157).

2.5.1 Biologické faktory

„Prvním z biologických faktorů, který má souvislost s vyšší pravděpodobností ke kriminalitě, je pohlaví. Muži se kriminality a delikventního chování dopouštějí mnohem častěji než ženy. Značný význam pro vznik a rozvoj kriminálního chování má dále věk. Jedinci, kteří se dopouštějí tohoto chování, jsou většinou mladí. K dalším biologickým faktorům patří také vrozené dispozice k určitým způsobům reagování. Jedná se o vrozené, neurofyziologicky podmíněné dispozice. Vyšší míru tendence k delikventnímu jednání a kriminalitě mají jedinci, kteří jsou zvýšeně dráždiví. Tyto dispozice jsou dány geneticky.

V anamnézách delikventních osob se často objevují biochemické a fyziologické poruchy v ontogenetickém vývoji. Souhrnně bychom je mohli označit jako rané poruchy a poškození CNS. Významnou úlohu ve vztahu k delikventnímu chování mají vybrané poruchy chování a emocí“ (Fischer, Škoda 2009, s. 157, 158).

„Britským vědcům se podařilo zjistit, že některé geny hrají rozhodující roli v tom, zda spácháme zločin či nikoli. Gen označený jako MAO-A je schopný v organismu řídit produkci speciálního enzymu, který likviduje mozkové procesy, vedoucí k agresi a tedy nepřímo i ke kriminalitě. Jejich studie ukázala, že muži se sníženou funkcí uvedeného genu a s převažujícími negativními zážitky z dětství, byli desetkrát více náchylní ke spáchání zločinu než muži se stejnou genetickou výbavou, ale s pohodovým, harmonickým dětstvím. Z výzkumu tedy vyplývá, že u jedinců s určitými genetickými předpoklady a současně nevhodnou výchovou v dětství lze s velkou pravděpodobností předpokládat, že se častěji dostanou v životě vlastní vinou do problémových situací, že se nebudou schopni začlenit do společnosti tak

jako ostatní, což vše ve svém důsledku může vést k náchylnostem ke kriminálnímu jednání“ (Ministerstvo vnitra 2008, s. 10).

Podle výzkumů je genetická dispozice základ kriminálního jednání, samozřejmě to nemusí být vždy pravidlo, že se mladiství dopustí trestného činu, ale je zde velká pravděpodobnost. Dítě, které má genetické dispozice ke kriminálnímu jednání a ovlivní jej i další příčiny, jako jsou závadové party, špatná výchova, prostředí, ve kterém dítě vyrůstá aj., je to základ ke kriminalitě a záleží už jen na spouštěči trestné činnosti.

2.5.2 Psychické faktory

„Značná pozornost je dlouhodobě věnována úrovni mentálních schopností. Vzhledem k značné genetické podmíněnosti lze tento faktor považovat spíše za vrozený. Mezi delikventy se vyskytuje vyšší počet osob, které trpí poruchou osobnosti. Z hlediska kriminality a delikvence se jedná o poruchy, které souvisejí s odchylkami ve vztahu jedince k druhým, ke společnosti a jejím normám. Patří sem zejména asociální porucha osobnosti (antisociální, asociální). Dále jsou to poruchy, kdy potíže souvisí s emocionalitou“ (Fischer, Škoda 2009, s. 158, 159).

2.5.3 Sociální faktory

„Významným sociálním faktorem, ve kterém si jedinec utváří vzorec chování, je bezesporu rodina, dále dosažená úroveň vzdělání a s ní se snoubící postavení ve společnosti. Mezi sociální faktory, které jsou významné pro vznik kriminálního chování, patří otázka trávení volného času. V anamnézách delikventních jedinců můžeme v naprosté většině případů sledovat, že volný čas trávili nevhodně. Zneužívání drog je velmi častou primární příčinou následné delikvence. V tzv. závadových partách se také samozřejmě objevují již kriminální činy primárně. Značný význam má sociální struktura a její procesy. Nezanedbatelné jsou demografické a sociální podmínky, otázka legislativy a jejího fungování, práce orgánů činných v trestním řízení“ (Fischer, Škoda 2009, s. 159 - 163).

3 Příčiny kriminálního jednání mládeže

„Kriminální jednání má řadu zcela různých podob. Někdy k němu dochází programově, pachatel se pro ně rozhodne po zralé úvaze (řemeslný pachatel), jindy jde spíše o nedostatečné schopnosti řešit problém jinak (krizový pachatel), rozhodující roli může sehrát i tlak skupiny vrstevníků (zejména u mladistvých) atd. Některé zločiny jsou důsledkem silného emocionálního rozrušení (vztek, strach), jiné se naopak vyznačují silným sebeovládáním pachatele“ (Čírtková 2004, s. 85).

3.1 Vnější činitele příčin kriminality

Nejdůležitější ve vývoji dítěte je rodina, protože rodina udělá ve vývoji dítěte hodně. Jestliže je dítě zanedbáváno, vždy to na něm zanechá nějaké stopy, které ovlivní jeho pozdější život. Nese si to celý život sebou a to buď v záporném, nebo kladném smyslu. Buď se přikloní na podobnou cestu, jako bylo vychovááno anebo se snaží ze všech sil, aby žilo jinak. Dítě by mělo získat v rodině ty správné hodnoty a vzory, aby vědělo co je správné, a co ne. Jestliže dítě v rodině vidí, že krádež a obstarání peněz nelegálním způsobem je normální věc, tak to přijímá jako vzor a v pozdějším věku bude také páchat trestnou činnost. Jsou samozřejmě i případy, kdy dítě je hýčkané a žije v přepychu a přesto se vrhne na kriminální dráhu, zde by se dalo říci, že dítě ovlivnil jiný vnější činitel kriminality, jako jsou například vrstevníci v závadových partách.

3.1.1 Vliv rodiny

„Rodina je nejdůležitějším faktorem působícím na dítě od nejranějšího věku. Má výrazný podíl na utváření jeho osobnosti; v podstatě většina vlastností, názorů a konečně i životní styl jsou ovlivněny rodinnou výchovou. Většina výzkumů ukazuje, že základ jakéhokoliv patologického chování (a tudíž i záškoláctví) je třeba hledat v rodině“ (Martínek 2009, s. 99).

„Rodina je prvním a dosti závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu

určitý typ podpory. Tímto způsobem osobitě zabarvuje to nejpodstatnější, co dítěti předává – sociální dovednosti, bez kterých se ono v dospělosti neobejde“ (Matoušek 2003, s. 9).

„Rodina dítěti poskytuje primární zkušenost, na níž závisí interpretace i prožívání všech dalších sociálních podnětů. Proto má z hlediska rozvoje různých psychických poruch největší význam“ (Vágnerová 2003, s. 17).

„Novodobé přelévání kriminality i do společensky lépe situovaných rodin se dá interpretovat jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 41).

Rodinné vazby

„Kvalita vazby mezi dítětem a matkou, později i mezi dítětem a otcem a dítětem a dalšími členy rodiny, je klíčovým činitelem osobnostního vývoje. Vrozeným základem pevné vazby mezi osobami v rodině je tzv. vazbové chování, pozorovatelné i u zvířat“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 42).

„Studie delikventně jednajících mladistvých založené na jejich popisu rodinného prostředí ukazují rodinné prostředí přestupníků zákona jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o děti“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 43).

Náhradní rodinná péče

„Zvláštní kategorii tvoří děti, které rodinné prostředí vůbec nepoznaly. Byly vychovávány v kolektivních institučních zařízeních, obvykle prošly celou sérií náhradních domovů. Tyto, v pravém smyslu deprimované děti, mají nejen oslabenou schopnost navazovat vztahy a nalézat v nich uspokojení, mají i oslabený smysl pro „civilní“ realitu. Jejich delikventní chování během dospívání a časně dospělosti může být někdy projevem naivity a „vrstevnického“ vidění světa, které neměly možnost korigovat v dlouhodobém vztahu k respektovanému dospělému a také ve vztahu k mimoústavním institucím. Jejich adaptace na ústav je samozřejmě lepší než adaptace na samostatný život mimo ústav, proto pro ně může být vazba i vězení vlastně známým prostředím, které nevědomky upřednostňují před náročnou samostatností života na svobodě“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 43).

Rodinná výchova

„Charakter rodinného zázemí je do značné míry určen způsobem jeho vzniku, připraveností či nepřipraveností rodičů na výchovné poslání“ (Zapletal, Novotný 2004, s. 392).

„Krizе současného rodinného života, spojená s krizí manželství, spočívá v nejistotě rodičovských rolí, přetíženosti matky, která vede domácnost a současně má nějaké zaměstnání, v úpadku komunikace mezi rodiči a dětmi (málo času na styk s dětmi, večery trávené u televizoru), v nesouladných manželských vztazích atd. Stresované dospívající děti mohou hledat náhradní rodinné prostředí v partách vrstevníků, rodiče v mimomanželských vztazích. Nezastupitelná výchova dětí je tím ohrožena a může to u nich vést k různým poruchám chování“ (Nakonečný 1999, s. 242, 243).

Způsob výchovy

„Při špatném způsobu výchovy nejsou požadavky na dítě v rovnováze s přijímáním dítěte a uspokojováním jeho potřeb. V extrémních případech nesmí dítě ani hovořit, jestliže není tázáno. O pravidlech se v rodině nedisktuje a není prostor pro vysvětlení nebo vyjednávání. Časté jsou fyzické tresty. Děti z těchto rodin bývají uzavřené, bojí se projevit iniciativu, schází jim spontaneita. Jsou buď agresivní, nebo se nedokážou prosadit. Jsou, bohužel, také více ohroženy alkoholem a drogami“ (Nešpor, Csémy 1997, s. 13).

Výchovné prostředky

„Soustava výchovných prostředků by měla být bohatá a členitá. V odměnách i trestech je nutno vyvarovat se stálého opakování jednoho a téhož postupu. Jestliže rodiče na každý prohřešek dítěte reagují stejně a nedovedou ani své projevy spokojenosti diferencovat a stupňovat, je celá výchova poznamenána touto jednoduchostí. Jestliže dítě vždy už předem ví, že provede-li něco malého nebo velkého, včera jako dnes, vždycky přijde výprask nebo nekonečné kázání nebo bolestínský výstup, přestane za nějakou dobu tyto zákroky vnímat a přijme to jako neměnnou, osudem souzenou nutnost. Podle svého temperamentu to bude buď trpně snášet, nebo bude hledět takovou nemilou přítěž ze sebe co nejdříve setřás.“

Stížnost rodičů, že si to dítě z ničeho nic nedělá, ve skutečnosti často znamená, že si přestalo něco dělat z toho jediného výchovného prostředku, který rodiče znají a kterého vůči dítěti používají“ (Matějček 2000, s. 68 - 69).

Disciplína v rodině

„Dospívající, který nedokáže dodržovat společenské normy, byl pravděpodobně rodiči špatně trénován ve smyslu vnitřní disciplíny.

Také příliš tvrdá disciplína zahrnující agresivní chování rodiče k dítěti je častější v rodinách, v nichž se děti chovají delikventně. Dítě se v takové rodině učí agresivitě jako dovolenému způsobu chování. Časté a drastické tělesné tresty jsou vždycky málo účinné, dítě se rodiči vnitřně vzdaluje, předstírá, lže a manipuluje, aby se tvrdému trestu vyhnulo“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 44).

Rodičovský dohled

„Dohled (monitoring) je další parametr rodičovského chování, který má prokazatelnou souvislost se souběžným nebo pozdějším delikventním chováním dítěte. Míní se jím míra rodičovské informovanosti o tom, co dítě dělá ve volném čase, s jakými kamarády se stýká, kde se zdržuje, když není doma, kdy se vrací domů, v jakém stavu atp.

Rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, je často nezaměstnaný nebo má podobné projevy „sociální nepřizpůsobivosti“, také zvyšuje pravděpodobnost, že dítě bude během dospívání přestupovat meze zákona. Takový rodič má deficit ne-li ve všech, pak ve většině sfér svého působení na dítě“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 45).

Násilí a konflikty v rodině

„Rizikovým faktorem pro dítě je nepochybně i nepřítomnost rodičovské postavy v rodině. V rodině delikventně se chovajících mladých lidí chybí nejčastěji otec, a to vinou rozvodu nebo kvůli tomu, že s matkou dítěte nikdy nezačal žít. Chlapec pak postrádá vzor, s nímž by se mohl identifikovat, děvče postrádá model mužského chování, děti obojího pohlaví postrádají druhý specifický zdroj opory a druhou specifickou autoritu“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 45).

„Perverzní násilí v rodině je jako nezastavitelný pekelný stroj, protože se většinou předává z generace na generaci. Jedná se většinou o psychické týrání, které

často uniká pozornosti okolí, ale zároveň působí velkou škodu“ (Hirigoyen 2002, s. 43).

„Mezinárodní úmluva o právech dítěte pokládá za psychologicky špatné následující zacházení s dítětem:

- Verbální násilí,
- Sadistické a znevažující jednání,
- Citové zanedbávání,
- Vysoké nároky nepřiměřené věku dítěte,
- Nesplnitelné nebo nepřiměřené výchovné příkazy.

Násilí na dětech není nikdy neškodné, může být i nepřímé a zasahovat dítě v malých dávkách, nebo je užito přímo s úmyslem dítě zničit“ (Hirigoyen 2002, s. 43).

„Způsob řešení konfliktů v rodině má nepochybně vztah k delikventnímu chování dětí. Řadou výzkumů je potvrzeno, že děti vyrůstající v rodinách, kde je mnoho otevřených konfliktů mezi rodiči, mají větší sklon ke kriminálnímu chování než děti, vyrůstající v klidném rodinném prostředí. Také konflikty dítěte se sourozenci předpovídají vyšší riziko delikvence“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 48).

Všechny tyto faktory, které se vztahují k rodině, nelze brát na lehkou váhu, vzájemně se prolínají a v řadě případů mají vliv na kriminalitu a mnohdy při nedostatku rodinných vazeb jsou jakýmsi spouštěčem delikventního jednání. Zde je vidět, že rodina je opravdu důležitá, hlavně nepostradatelná a v mnohém dítě ovlivňuje. Rodina ovlivňuje dítě v jeho názorech a vytváří hodnoty. Nefunkční rodina dává negativní vzor a může vést ke kriminalitě. Důležité je využití volného času a volba vhodné záliby. V mnoha rodinách je dlouhodobá nezaměstnanost a ta vede ke kriminalitě. Děti, které vyrůstají v tomto prostředí, nemají ty správné návyky, vidí, že rodiče nepracují a z rodin mizí každodenní rituály a povinnosti. Nezaměstnanost a ztráta povinností může být základ pro pozdější kriminalitu.

3.1.2 Vliv školy

„Pro mladé budoucí pachatele trestné činnosti je příznačné, že často vstupují do školního prostředí nedostatečně připraveni. Především se tyto děti odlišují – většinou v důsledku špatného výchovného působení rodičů či jejich nedostatečného

dohledu – nekázní, nedostatečnými hygienickými návyky, malým zájmem o výuku, nedostatečnou slovní zásobou, netolerantním přístupem ke spolužákům atp.“ (Novotný, Zapletal 2004, s. 396).

„Jak slábne vliv některých rodin na děti, a jak se mocným socializačním vlivem v druhé polovině našeho století stávají také média a zároveň rostou obavy z neřízeného socializačního působení vrstevnických skupin, začíná být škola viděna jako málem jediné prostředí schopné garantovat „optimální“ či dokonce „vědecky promyšlené“ působení na dítě, jež je v souladu se zájmy společnosti. Míra učitelovy angažovanosti na žákově osudu ovšem může přesahovat míru rodičovského zájmu jen výjimečně a dítěti to nemusí být na prospěch ani v případech, kdy jeho rodina selhává. Od socializačního působení školy se dnes očekává víc, než je reálné“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 65).

„Na školu klade společnost ještě řadu dalších požadavků. Škola by měla děti nejen kvalifikovat pro budoucí práci, ale také je vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. Není však vždycky snadné skloubit zájmy společnosti, rodiny a školy. Rodiny někdy se školou spolupracovat nechtějí, mají-li jiné hodnotové preference než škola“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 67)

Ve škole děti tráví většinu času a můžou se tam projevat jinak než v rodině, a proto by měla škola a rodina spolupracovat. V případě dobré spolupráce by učitel mohl včas odhalit patologické chování. Rodiče by měli brát názor pedagoga vážně a zajít do psychologické poradny, aby zabránili negativnímu rozvoji osobnosti dítěte. Mnohdy to tak, ale není, rodiče nevěří, že jejich vzorné dítě by se mohlo nevhodně chovat a zastávají názor, že učitel je jen zasedlí. Tady je vidět jak slábne vliv, dříve byl učitel pan někdo a dnes jen člověk, který odučí určitý předmět. Před rokem 1989 byla škola hned po rodině základ, dnes by společnost chtěla, aby tomu také bylo, ale škola ztrácí na svém prestiži. Učitel ztrácí respekt a ve třídě to mnohdy o vyučovací hodinu vypadá jako o přestávce. Učitel se postupem času stává loutkou, s kterou žáci ve třídě manipulují. Důležité je, aby dítě ve škole zjistilo, že nevhodné chování bude potrestáno a naopak vzornost odměněna. Někteří rodiče nechtějí se školou spolupracovat a tím vlastně podporují zárodky neúcty k učiteli.

3.1.3 Vliv masmédií

„O vlivu médií, a zejména televize na socializaci dnešních dětí a mládeže ve vyspělých zemích nemůže být pochyby. Děti a dospívající sledují televizi nejvíce ze všech médií. Čas, který věnují sledování televize, je v průměru delší než všechny jiné mimoškolní činnosti, jimž se děti a dospívající v naší kultuře věnují“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 100).

„Mimořádně rizikový je vliv sdělovacích prostředků. Násilí tam proniká čím dál víc i do programů určených dětem a mládeži. Filmová, televizní i literární produkce oplývá nesmyslnou brutalitou. Pro tvárnou dětskou psychiku jsou tyto vlivy ještě mnohem nebezpečnější, nežli pro dospělé. Rodiče, jestliže nechtějí nést následky, by měli děti pokud možno chránit před těmito vysloveně negativními vlivy“ (Nešpor, Csémy 1997, s. 28).

„Masmédia mu běžně nabízejí pohled na drcené kosti a vyhrzlé vnitřnosti. Ukazují mu bolest bez soucitu a smrt bez lítosti. Sadistické ničení živého těla je mu často předváděno jako užitečná dovednost“ (Nešpor, Csémy 1997, s. 29).

„Je nepochybné, že televize zobrazuje mnohem více násilí fiktivního než násilí skutečného. Škodlivé účinky na děti a mládež může mít jak násilí fiktivní, tak naturalisticky popisované násilí skutečné, tak i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co nadsadili pro větší účinnost autoři pořadu. Za normálních okolností má dítě již ve středním školním věku schopnost distancovat se od předváděného násilí a zaujímat k němu kritický postoj. Tato kritičnost se však dá vhodným druhem zábavného podání scén s násilím oslabovat. Televize tedy posiluje agresivitu nejen u disponovaných jedinců, posiluje ji u všech dětí a u všech lidí posiluje pocit, že svět je nebezpečným místem. Vášnivý konzument televize ztrácí kontakt se skutečným světem, a kvůli tomu může slábnout jeho schopnost odlišovat možné a nemožné“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 102, 103).

„Negativní účinky má podle výsledků psychologických výzkumů televizní násilí především u těch dětí, jež jsou k násilnému chování disponovány

- dědičnými a konstruktivními faktory,
- rodičovským nezájmem či nepřátelstvím,
- příslušností ke skupinám, jež sdílejí deviantní normy.

Dítě nedostatečně vychovávané všemi, kdo by na něj měli působit, se snadno stane dítětem „vychovávaným televizí“ a snadněji z ní přijímá jako vzory i ty druhy chování, od nichž by ho přiměřeně pečující vychovatelé odrazovali. Jsou ovšem děti, které ke kriminálnímu chování disponují i jiné vlivy než způsob výchovy v rodině.

Při prevenci škodlivých účinků televizního násilí nelze spoléhat ani na školy. Všude ve světě se teprve začíná s mediální výchovou, jež děti učí využívat média ke svému prospěchu. Nejlepším způsobem mediální výchovy samozřejmě není teoretické poučování o mediích, ale výroba televizních programů, rozhlasových pořadů, případně novin samotnými dětmi. Výsledkem tohoto vzdělávání by měla být mediální gramotnost, jež je svým významem některými teoretiky již srovnávána s gramotností literární. Pro rodiče je pochopitelně snadnější odsuzovat obsah televizního vysílání, než si vyčítat upřednostňování konzumní posedlosti před vztahovými potřebami vlastních dětí. I v pozici učitele je snadnější obviňovat televizi z kažení mládeže, než uvažovat o diferencovaném přístupu k rizikovým žákům“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 104, 105).

3.1.4 Vliv alkoholu a drog

„Jedním z důvodů, proč mladý člověk může šáhnout po alkoholu nebo po droze, je nuda a lenivá zvědavost. Dítě, které není vázáno k rodině nebo ke zdravé skupině lidí mimo ni, je více ohroženo“ (Nešpor, Csémy 1997, s. 18).

„Zdá se, že rizikovým prostředím mohou být takové rodiny, kde panují extrémní poměry: přílišná svoboda, která hraničí s chaosem nebo lhostejností na jedné straně a na druhé zase vztahy, kde jsou si všichni tak blízko, že bez sebe neudělají krok, se vším se svěřují – představují dokonalé hnízdečko“ (Hajný 2001, s. 27).

„Děti se obvykle učí být poslušné a zdvořilé. Mnohdy je pro ně těžké postavit se na odpor, když je třeba. To se samozřejmě týká i nabídky alkoholu a drog. Zdravé sebevědomí pomůže dítěti odmítat alkohol a drogy a bude mu v životě užiteční i jinak. Lidé, kteří mají s alkoholem a drogami problémy, mívají často problémy se svým sebevědomím“ (Nešpor, Csémy 1997, s. 19 - 24).

„Mladí lidé potřebují vědět, že si v určitém prostředí, kde se dobře neznají s ostatními, jak tomu bývá třeba na všelijakých „mejdanech“, musejí dát pozor, co

vlastně jedí nebo pije. Musejí mít rovněž na paměti, že podstrčit někomu drogu jakéhokoli druhu není žádný žert, a že by takový pokus mohl snadno skončit tragicky“ (Elliottová 2000, s. 103).

„Užívání drog a kriminalita jsou tedy množiny s velkým průnikem i u těch lidí, jejichž trestná činnost nespočívá v nedovoleném obchodování s drogami či v nedovoleném držení drog“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 87).

3.1.5 Vliv party

„V dospívání přirozeně roste vliv vrstevníků, ale to neznamená, že rodiče svůj vliv ztrácejí“ (Nešpor, Csémy 1997, s. 21).

„Novodobá kriminologie zdůrazňuje, že kriminalita mládeže je páchána skoro vždy v partách čili v neformálních vrstevnických skupinách. Neformální skupiny přitom u nás zhusta vznikají vydělením ze skupin formálních; nejčastěji je tvoří spolužáci ze škol, učilišť, svěřenci stejných docházkových a pobytových zařízení pro rizikovou mládež.

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování.

Některé party jsou ke své kriminální činnosti přivedeny tím, že tráví čas v hernách a na diskotékách a záhy se jim na tento způsob života přestane dostávat prostředků. Začnou si je opatřovat drobnými krádežemi, jež pak přerůstají v organizované, plánované akce s napojením na překupníky. U nás je tento typ delikventních part patrně nejčastějším typem delikventní skupiny. Jiné party vede ke kriminalitě nuda. Neuvědomovaným motivem tohoto chování je pravděpodobně snaha předvést se před kamarády jako „správněj tvrděák“, což předpokládá skupinovou atmosféru, kvůli níž před násilným aktem nikdo nedokáže couvnout, protože by se ve skupině blamoval svou slabostí“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 82 - 84).

„Tyto skupiny se mohou vymknout standardnímu sociálnímu chování a běžným společenským normám – začnou chodit za školu, přestanou chodit do práce apod. – a vytvoří si vlastní hodnotové preference nebo se dopouštějí patologického chování pouze v době svého volna“ (Martínek 2009, s. 100).

V partě mnohdy roste agresivita, protože parta poskytuje sebevědomí a sílu. Velmi často při použití násilí dochází k napodobování násilných a akčních scén bojových videoher. Parta v určitých případech ovlivňuje volný čas, názory mladistvých, a někdy zajišťuje první kontakt s drogou, která vede ke kriminalitě.

3.1.6 Vliv volného času

„Volný čas je velice významným prvkem v životě člověka a to nejen dospělého, ale především dětí, kdy v dětském věku se osobnost člověka teprve vytváří. Při zájmových činnostech získává člověk nové vědomosti, které třeba v pozdějším věku může uplatnit i v budoucím zaměstnání. Činnosti ve volném čase rovněž přispívají k utváření mezilidských vztahů. V různých zájmových kroužcích se vytvářejí formální i neformální skupiny, které jsou přirozenou součástí socializace jedince“ (Pávková, aj. 2008, str. 15).

„Jednoznačně se ukazuje, že ve volném čase se životní dráha mladého člověka výrazně dotváří, neboť v této době se jedinec, více než kdy jindy, řídí svými touhami a potřebami, které jsou primárně závislé na jeho vnitřních hodnotách a normách, které si vytvořil (nebo mu byly zprostředkovány) v průběhu socializace. Volný čas, který mají mladí lidé ohrožení delikvencí více než jejich nedelikventní vrstevníci – je obecně nevhodně prožíván. Dominujícím prvkem při jeho naplňování je pocit nudy, který se snaží zahnat nějakým okamžitým nápadem, jenž by nevyžadoval delší snažení, nebyl příliš intelektově náročný a obsahoval prvek dobrodružství, soutěže či hédonického uspokojení. Zvláště intelektově deficitní jedinci vyžadují z hlediska prevence kriminality, aby v období dětství a dospívání nad jejich volným časem někdo bděl, aby jejich volno bylo zaplněno – subjektivně i objektivně – akceptovatelnými aktivitami“ (Novotný, Zapletal 2004, s. 399).

Velmi důležité je, aby rodiče věděli, s kým se jejich děti stýkají, kde se zdržují, když nejsou doma a v jakém stavu se domů vracují. Děti potřebují, aby věděli, že rodiče jsou tu pro mě a že se na ně můžou vždy spolehnout.

3.2 Vnitřní činitelé příčin kriminality

3.2.1 Dědičnost

„Genetická zakotvenost lidského chování je aspekt současnými společenskými vědami stále nedoceněný. Prakticky všechny osobnostní vlastnosti i většina lidských postojů, a dokonce i zájmů je dědičná.

Delikvence je chování. Chování je podmíněno velice komplexně. Dědičnost je jedním z mnoha faktorů, které na ně mají vliv. Genetická dispozice může být odpovědná např. za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Genetická vloha jen zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 21 - 23).

„Psychopatie je většinou psychiatrických škol pojímána jako trvalá, vrozená osobnostní dispozice, která staví člověka mimo normu. Mezi normou a psychopatií se ještě někdy rozlišují akcentované osobnosti a anomální osobnosti. Psychopatie, případně i oba další typy odchylek od normy, jsou diagnostikovány u pachatelů trestné činnosti velmi často. U mladistvých je ovšem nesnadné odlišit povahové změny vyvolané bouřlivěji probíhajícím dospíváním od stálých povahových rysů, případně od projevů procesuálního psychického onemocnění“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 31).

3.2.2 Poruchy osobnosti a nežádoucí chování

„Podle Vágnerové (1999) lze poruchy chování v dětském věku rozdělit na:

- agresivní (šikana, vandalismus, přepadávání aj.),
- neagresivní (lži, útky a toulání).

Agresivní chování porušuje a omezuje práva ostatních, a proto je lze považovat za závažnější. Mezi oběma typy není přesná hranice, mohou se různým způsobem kombinovat“ (Pešatová 2003, s. 33).

„Řada vlivných psychologů tvrdí, že agrese je – stejně jako většina ostatního lidského chování, tedy třeba jako tanec, vaření nebo hra na kytaru – naučená, to znamená, že si ji osvojíme na základě zkušenosti.

Z dítěte se stává vysoce agresivní člověk postupně, a to tak, že si pamatuje ty způsoby svého vlastního jednání, které vedou k úspěchu. Když například uhodí bratříčka, který mu nechce dát bonbon, a skutečně se tak bonbonu zmocní, uloží si tento způsob jednání do paměti pro příští použití. Z úspěšných způsobů jednání si vytváří jakousi zásobárnu malých „scénářů“ pro různé situace. Když nastane nějaká situace, kterou už zná, nebo situace podobná nějaké známé situaci, vybírá si ze své zásobárny a rozhoduje se, který má použít. Když dopustíme, aby mělo dítě úspěch se svým agresivním jednáním, vytvoří si mnoho agresivních scénářů“ (Říčan 1995, s. 23 - 24).

„Pokud je agrese skupinou přijímána za normu, má tendenci se s ní mnohdy bezmyšlenkovitě ztotožnit, ztrácí tak individuální identitu ve skupině – jedná pod vlivem davu. Pod tlakem skupiny ztrácí kontrolu nad vlastním agresivním chováním, příslušnosti, posilují pocit, že někam patří. Agrese shlédnutá v televizi může zároveň sloužit jako vzor vhodný k napodobení – malé dítě má poměrně nízkou rozlišovací schopnost v tom, co je možné a co ne, co je skutečné a co je fikce. Časté pozorování násilí upevňuje přesvědčení dítěte, že agrese je přípustná, povolená a pomocí ní může řešit konflikty, do kterých se během života dostane“ (Martínek 2009, s. 87).

„Děti postižené hyperaktivitou mají častěji neurotické poruchy a poruchy chování, jež většinou mají přímou spojitost s jejich hyperaktivním chováním, resp. s reakcemi okolí na toto chování. Syndrom hyperaktivity je spojován s takovými znaky chování adolescenta, jako jsou impulzivita, agresivita, záchvaty vzteku a snížené sebehodnocení. Několik desítek procent těchto dětí je v dospělosti klasifikováno psychiatry jako anomální nebo psychopatické osobnosti. A v každém vzorku delikventně se chovající mládeže, který je z tohoto hlediska studován, se najde několikrát více hyperaktivních jedinců než v kontrolní skupině“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 28, 29).

„Porucha chování s protispolečenskými rysy je nejzávažnější poruchou chování u dětí a dospívajících. Dříve byla nazývána antisociální poruchou. Ve více jak polovině případů jedinci s touto poruchou chování startují od dětství kriminální dráhu, stávají se z nich delikventní osoby a častými recidivami protispolečenského chování“ (Martínek 2009, s. 106).

„Porušení společenských pravidel je často označováno jako asociální, asociální nebo antisociální chování.

- **Za asociální chování** se obecně považuje takové chování, které nemá sociální charakter a nemusí být kriminální.
- **Disociální chování** – tito lidé mohou jednat i protispolečensky, ale navenek jsou schopni dodržovat běžné sociální normy nebo normy stanovené skupinou.
- **Antisociální chování** je záměrně namířeno proti společnosti, proti normám a hodnotám. Jeho charakteristickým příkladem je kriminalita“ (Sochůrek 2009, s. 45, 46).

„Vztahem mezi strukturou osobnosti a pohotovostí k násilnému delikventnímu jednání se u nás dlouhodobě zabývá forenzní psycholog Netík (1998)“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 61).

4 Mladistvý pachatel

„Vývojová kriminologie se odvolala na empirická data o výskytu kriminality a o začlenění jednotlivých incidentů delikvence do životní cesty jedinců. Přišla s tezí, že existují minimálně dva odlišné typy mladistvých pachatelů“ (Čírtková 2004, s. 76).

4.1 Chronický pachatel

„Představuje osobu, pro kterou běžný jazyk používá lidové označení „kriminálník“. Již od útlého věku je jedinec nápadný pro své těžko ovladatelné chování. Běžné výchovné postupy (tresty a pochvaly) na něj nezabírají, často se objevují epizody problematického chování (ataky vzteku, vzdorovitosti, destruktivní projevy). K prvním kontaktům s místy oficiální kontroly (policie, instituce sociálně právní ochrany dítěte) dochází zpravidla již v intervalu mezi 6. až 12. rokem věku. Kolem 12 let se objevují již celkem závažné násilné delikty (například u dospělého by čin byl klasifikován jako loupež), agresivita se rychle stupňuje, kolem 16 až 18 let je již jedinec polymorfně kriminální, dopouští se jak majetkové, tak násilné kriminality. Kriminální chování přetrvává do dospělosti“ (Čírtková 2004, s. 77).

4.2 Mladistvý delikvent

„Zahajuje konflikty s normami v době dospívání, mezi 12. až 15. rokem věku. Do té doby byl jeho vývoj nenápadný. V jeho anamnéze tudíž chybí antisociální projevy v dětství. V době puberty dochází ke zlomu, pubescent se stává těžko ovladatelným, nerespektuje některé sociální ani právní normy, objevuje se typický obraz mladistvé delikvence (např. krádeže, poškozování cizí věci, výtržnictví atd.). Kolem 18. a 21. roku věku obvykle dochází k poklesu až úplnému vymizení kriminálních vzorců chování. Se vstupem do světa dospělých vyhasíná problematické jednání a jedinci se stávají konformními“ (Čírtková 2004, s. 78).

Mladistvým pachatelem se v mnoha případech dítě stává se vstupem do delikventní party, kde se snaží ukázat nebojácnost a pro obdiv nebo zařazení do takové party je schopen udělat cokoli i třeba obětovat svou čest. Porušení zákona je pro něj zkouškou, kterou musí podstoupit, aby obstál a byl přijat. V případě oprostění se od takové party je tento mladistvý schopen zařadit do běžného života a členství v takové partě bere jako prohřešek mládí.

5 Delikvence a etnický původ – Romská kriminalita

„Odpojením romských dětí od majoritní kultury je v některých případech naprosté; dítě ani nenastoupí povinnou školní docházku, protože je rodiče do školy neposílají. Sankce, jež by v takovém případě mohly postihnout rodiče, jsou dnes uplatňovány málokde a liknavě. Předčasný konec docházky do základní školy, případně nenastoupení či odpadnutí z učebního poměru (nebo jiné formy vzdělávání) jsou ve všech rozvinutých zemích a samozřejmě i u nás předzvěstí dalšího sociálního selhávání.

Motivovat romské děti a jejich rodiny pro účast na vzdělání ovšem vyžaduje takovou mobilizaci personálních a finančních zdrojů, jaké u nás běžné školy zatím schopny nejsou.

Ghetta s vysokou mírou nezávislosti na sociálním okolí a s vysokou mírou nezaměstnanosti jsou dokonalou živnou půdou pro kriminalitu i jiné sociálně patologické jevy“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 136, 137).

„Také struktura romské kriminality je jiná než struktura kriminality většinové společnosti. Delikventního chování se častěji než ve většinové populaci dopouštějí děti, mladiství a ženy. Specifickým rysem romské kriminality je i vysoká míra zapojení dětí do kriminálních aktivit, a to zejména do aktiv gangů, které ve velkoměstech okrádají chodce a cestující v hromadné dopravě nebo páchají v sídlech jakékoli velikosti domovních krádeže. Bylo zaznamenáno mnoho případů, při nichž byly spolupachateli vloupání dětí předškolního věku, které díky malé postavě snadněji prolezou mřížemi a sklepními okny než dospělý.

U stoupajícího trendu romské kriminality se uvádí jako příčina rostoucí zločinnosti slábnutí vazeb rizikových jedinců na romskou komunitu, napodobování skupin, jež se chovají asociálně, a konečný vliv urbanizace a industrializace, na který se Romové nedokázali rychle adaptovat“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 140 - 142).

Nejhorší je zapojení dětí do organizované skupiny, která provádí krádeže různého typu. Organizátor skupiny vyšle děti odpoutat pozornost a ostatní členi následně vytvoří zmatek a provedou krádež s takovou bravurností, že ostatní účastníci incidentu nic nepostřehnou. Takové to nájezdy krádeží provádějí v obchodech, na tržnicích a čerpacích stanicích. Tyto děti vyrůstají v neustálém porušování norem a ospravedlňováním dospělých, jejich argument bývá: “Vždyť přeci potřebujeme jíst a žít, a tato společnost nám nedá možnost pracovat“. Dokud nejsou odhaleni, připadá jim to, jako správné řešení. To jsou zárodky nevhodné výchovy a počátek kriminální dráhy v dospělosti. Často se v praxi setkáváme s nájezdy romských osobních vozidel na čerpací stanici pod záminkou natankování pohonných hmot do svých vozidel, ale bezpečnostní kamery nám záhy odhalily jejich pravý důvod, jednalo se buď o vykradená osobní i nákladní vozidla nebo krádeže uvnitř shopu, doprovázená vždy chaosem nebo uměle vytvořeným rozruchem a zaměstnáním obsluhy nebo řidičů. Smutné bývá, že toto se dělo, za přítomnosti dětí. Obsluha nebo řidiči nejsou schopni v poměru osob organizované skupiny zvládnout ochranu zboží nebo své vozidlo. Dále se také setkáváme se skutečností, kdy Romské ženy obcházejí domácnosti a nabízejí různé nekvalitní zboží, které udávají za originál určité značky, a bohužel se najde spousta lidí, kteří tomuto podvodu podlehnou. Při těchto návštěvách domácností mnohdy dojde i ke krádeži osobních věcí, na které doplatí důvěřiví lidé, většinou důchodci, kteří jsou vychováni v jiné době, kdy kriminalita nebyla takto rozšířená.

6 Opatření ukládaná mladistvým

„Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobnostním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.

Mladistvému lze podle § 10 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže uložit pouze tato opatření: výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření“ (Burdek 2008, s. 254).

6.1 Výchovná opatření

„Výchovná opatření vymezuje § 15 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Mladistvému mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena výchovná opatření při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení. Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle ochranného nebo trestního opatření, lze jej uložit nejdéle na dobu tří let. Výchovnými opatřeními jsou, dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou“ (Burdek 2008, s. 255).

6.2 Ochranná opatření

„**Ochranná opatření** vymezuje § 21 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci, nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Jejím účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páčáním provinění mladistvých“ (Burdek 2008, s. 257).

„**Ochranná výchova** - soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud

- výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo
- prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy a nepostačuje uložení výchovných opatření“ (Burdek 2008, s. 257).

„Osobám mladším patnácti let, které naše legislativa nazývá děti, může být místo trestní sankce uložena v rámci občanskoprávního řízení tzv. ochranná výchova, tj. výchova ve státním zařízení, které náleží do rezortu ministerstva školství. I když vyšetřování ukáže, že osoba mladší než patnáct let spáchala protizákonný čin, trestní postih není možný“ (Matoušek, Kroftová 2003, s. 145).

6.3 Trestní opatření

„Trestní opatření podle § 3 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., lze použít pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, by zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona.

Druhy trestních opatření za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze ty, které jsou vyjmenovány v § 24 zákona č. 218/2003 Sb.

- obecně prospěšné práce,
- peněžitě opatření,
- peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody nepodmíněně“ (Burdek 2008, s. 257 - 258).

7 Cíle a druhy prevence kriminality

„Cílem prevence je předcházet škodám působeným návykovými látkami. Cílem prevence tedy není předat maximum informací bez ohledu na to, jak budou použity. Účinná prevence musí ovlivnit chování ve smyslu podpory zdraví“ (Nešpor, aj. 1996, s. 30).

„Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí. Prevence kriminality je vedle represe součástí trestní politiky“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

„Policie ČR v rámci prevence kriminality spolupracuje se zainteresovanými orgány a veřejností při zajišťování bezpečnosti a zejména při předcházení trestné činnosti pod názvem „Community policing“. Toto pojetí policejní práce doplňuje a usnadňuje standardní policejní postupy a vychází zejména z následujících principů:

Za bezpečnost a veřejný pořádek není odpovědná pouze policie, nýbrž celá veřejnost. Instrukce a občané přijímají i díky tomuto policejnímu přístupu svůj díl odpovědnosti za kvalitu života v místě svého bydliště. Hodnoty aktivní občanské společnosti tak postupně nahrazují přetrvávající lhostejnost občanů k věcem veřejným. V okrsku vykonává pěší hlídku stále stejný policista, který se stará o jeho bezpečnost (občan osobně zná svého policistu).

Policie vede své partnery ke společnému řešení trestné činnosti a současně usiluje o eliminaci příčin jejího výskytu (prevence předchází represi).

Policie pravidelně informuje veřejnost o bezpečnostní situaci a při plánování své činnosti bere pravidelně v úvahu potřeby a očekávání občanů vyjádřené pravidelnými průzkumy spokojenosti“ (Policie ČR 2010).

7.1 Primární prevence

„Má za cíl redukovat počet trestných činů, aniž by se zabývala otázkou, zda je jim někdo ve srovnání se zbytkem populace ohroženější, a to ať již jako pachatel nebo oběť. Působí totiž plošně, tedy na všechny obyvatele bez rozdílu“ (Tomášek 2010, s. 184).

„Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

7.2 Sekundární prevence

„Aktivity, které k ní řadíme, jsou založeny na poznatku, že určití jedinci a určité životní situace se z hlediska trestné činnosti vyznačují zvýšeným rizikem. Na ně se pak také tento typ opatření orientuje, přičemž stojí za zdůraznění, že významným nástrojem k rozpoznání a pojmenování příslušných faktorů jsou kriminologické výzkumy“ (Tomášek 2010, s. 184).

„Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

7.3 Terciární prevence

„Zajímá se o okolnosti, kdy k trestnému činu již došlo. Jejím objektem proto nejsou potenciální pachatelé či potenciální oběti, nýbrž lidé, kteří mají se zločinem osobní zkušenost. Smyslem snažení je učinit maximum, aby se neopakovala“ (Tomášek 2010, s. 184).

„Terciární prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení atd.). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.

Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. Ve specifické části populace působí i Ministerstvo obrany“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

7.4 Viktimologická prevence

„Zaměřuje se na oběť a je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

Cílem viktimologické prevence je, aby se člověk nestal obětí trestného činu.

7.5 Sociální prevence

„Zabývá osobností pachatele a kriminogenních faktorů, které ji mohou nepříznivě formovat. Představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

Sociální prevence je zaměřená na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek každého občana. U mladistvých je to především důraz na vzdělání, které v budoucnu odráží ekonomickou stránku jedince.

7.6 Situační prevence

„Jedná se o orientaci na místo či podmínky, za nichž ke zločinu dochází“ (Tomášek 2010, s. 185).

„Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejeftivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR“ (Ministerstvo vnitra ČR 2010).

Situační prevence vytváří takové podmínky, aby se pachatel trestný čin nevyplatil, ale současně aby zvyšoval riziko a snižoval prospěch.

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciární prevenci.

8 Preventivní programy pro mladistvé

„V zájmu včasné prevence jde především o včasnou informovanost o závadném chování dětí, a to dříve než přeroste do závažnějších skutků, které je již nutné řešit prostředky trestního práva“ (Zoubková 2002, s. 118).

„Policie České republiky vytváří různé programy, které mají napomoci k prevenci kriminality v naší společnosti. Jako je celorepublikový projekt „Ajaxův zápisník“, který je určen dětem základních škol. Děti se seznamují s různými nástrahami života. Cílem projektu je zvyšovat právní vědomí dětí“ (Šimánková 2009, s. 4).

Nelze, ale spoléhat pouze na ochranu společnosti, kterou zajišťují příslušníci policie. Veliký význam při předcházení kriminality mládeže mají i orgány jako pedagogicko-psychologické poradny, oddělení péče o rodinu a kurátoři pro mládež.

Program ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality mládeže pro rok 2011

„Cílem projektu **„Policie pro každého“** je vytvoření stabilního, efektivního a funkčního systému preventivní činnosti policie, systému dalšího cíleného vzdělávání pracovníků preventivně informačních oddělení a skupin, pedagogických pracovníků působících v oblasti prevence ve školách a školských zařízeních, cílené financování preventivní činnosti policie a vytváření podmínek pro vyhodnocování této činnosti a její zkvalitňování.

Potřeba zpracování komplexního projektu **určeného pro vzdělávání dětí a mládeže** prioritně zaměřeného na zvýšení právního vědomí a zvyšování osobní bezpečnosti vznikla na základě dlouhodobé absence jednotného systému preventivních aktivit policie a navazujícího jednotného „páteřního“ preventivního projektu.

Jedná se o nový, moderní metodou zpracovaný projekt, který vede ke sjednocení preventivních aktivit policie umožňující vyhodnocení činnosti preventivních pracovišť, zjednodušení spolupráce s ostatními subjekty a povede k úsporám finančních prostředků, které jsou v rámci policie na preventivní činnost vynakládány. Další výhodou uvedeného projektu je možnost aktualizace jednotlivých témat a možnost reakce na **vývoj kriminality se zaměřením na děti a mládež**“ (Odbor prevence kriminality 2011).

8.1 Prevence kriminality na centrální úrovni

„Jedná se především o resortní programy prevence kriminality, které vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev.

Ministerstvo vnitra se zaměřuje na mládež v několika oblastech. První oblast je podpora praktické realizace prevence kriminality ve městech s vysokou mírou trestné činnosti. Ministerstvo vnitra přímo podpořilo projekty občanských sdružení

zabývajících se prevencí kriminality (např. linky důvěry pro mládež, krizové linky, střediska pomoci ohroženým dětem). Druhá oblast se týká preventivní činnosti Policie ČR. Hlavní těžiště profesionální policejní preventivní činnosti spočívá na Preventivně informačních skupinách. Poskytují přednášky a poradenství pro děti a mládež v oblasti předcházení trestné činnosti a prevence dopravní nehodovosti“ (Zoubková 2002, s. 120 - 122).

„Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality připravilo preventivní program pod názvem „**Typy projektů prevence kriminality**“ cílem je poskytnout přehled o škále preventivních opatření nejčastěji realizovaných ve městech a obcích v rámci programů prevence kriminality na místní úrovni. Rozvoj a podpora preventivních programů ve městech a obcích zatížených vysokou mírou trestné činnosti a dalšími sociálně rizikovými jevy (např. nezaměstnaností, vysokým počtem osob dlouhodobě závislých na dávkách sociální podpory, přítomností sociálně vyloučených komunit, rozšíření drog či prostituce apod.) patří od roku 1996 mezi priority preventivní politiky státu.

Cílem projektů je nabídnout možnost aktivního prožívání volného času neorganizovaným dětem a mládeži a také dospělým zájemcům zejména v lokalitách charakteristických nízkou úrovní občanské vybavenosti a nedostatkem příležitostí ke sportovnímu využití. Realizací projektů jsou souběžně plněny další cíle:

- zajištění minimálního dohledu nad dětmi a mládeží a jejich aktivitami,
- vytvoření prostředí vhodného k nenásilnému uplatňování sociální prevence případně i sociální intervence,
- podchycení zájmu o sport a jeho využití pro změnu životního stylu,
- vytěsnění živelně sportujících z ulic a zvýšení jejich bezpečnosti, omezení škod na majetku,
- zpřístupnění sportovních aktivit i pro sociálně handicapované zájemce,
- efektivnější využití již existujících zařízení, zlepšování životního prostředí v zanedbaných a rizikových lokalitách,
- nenásilný způsob výchovy k respektování stanovených pravidel.

Cílová skupina volnočasových aktivit:

- široký okruh neorganizovaných „nudících se“ dětí a mládeže promarnující volný čas po ulicích a sdružující se do part,

- děti a mládež ze sociálně slabého a kriminálně rizikového prostředí (komunity ohrožené sociální exkluzí, gheta, holobyty, zdevastovaná sídliště apod.),
- skupiny dětí a mládeže sociálně patologickými jevy ohrožené nebo již zasažené (s osobní kriminální zkušeností, z výchovných ústavů, v péči sociálních kurátorů, oběti trestných činů, šikany, násilí apod.),
- děti a mládež provozující z nedostatku jiné příležitosti netradiční sporty v nevhodném prostředí (ulice, pěší zóny, centra měst apod.),
- děti, mládež i dospělí v zanedbaných lokalitách bez možnosti sportovního využití“ (Odbor prevence kriminality 2007, s. 6, 7).

„Další projekty Ministerstva vnitra v kategorii „jiné zájmové aktivity“ (mimo sportovní) mají za cíl nabídnout možnost trávení volného času akceptovatelným, tvořivým způsobem a tím snižovat bariéry, které zabraňují cílové skupině dosažení sociálních potřeb neprofesního uplatnění se, relaxace a rekreace. Mezi bariéry můžeme zařadit chudobu, mentální úroveň, sociokulturní a rasové odlišnosti, osobnostní odchylky a sociálně patologické handicap“ (Odbor prevence kriminality 2007, s. 10).

Hlavní cíl projektu:

„Vytvářením podmínek pro smysluplné, účelné a vhodné trávení volného času, stáhnout rizikové děti a mládež z ulice a odklonit je od nevhodného prostředí hospod a heren, požívání alkoholu, kouření a experimentování s drogami“ (Odbor prevence kriminality 2007, s. 11).

Cílová skupina:

- „Děti a mládež nemající vyhraněné zájmy, bez pozitivních vzorů v rodině ani blízkém okolí. Inklinují k experimentům s rizikem (alkohol, drogy, drobná kriminalita). Nedovedou strukturovat svůj volný čas, mají často výchovné a prospěchové problémy ve škole, vztahové problémy s „dospělými“ (rodiči, učители apod.) i vrstevníky. Často se organizují do part s nežádoucími projevy záškoláctví, vandalismu, sprejerství, šikany, nebo i drobné trestné činnosti,

- děti a mládež ze znevýhodněného sociálně slabého a kriminálně rizikového prostředí (komunity ohrožené sociální exkluzí, gheta, zanedbaná anonymní sídliště apod. tzv. „děti ulice“ žijící především v anonymních prostředích sídlišť apod.),
- rizikové děti a mládež vyhledané a kontaktované terénními sociálními pracovníky streetworkery“ (Odbor prevence kriminality 2007, s. 12).

„**Ministerstvo spravedlnosti** se dotýká prevence kriminality mládeže v oblastech, legislativní, výkonné a výzkumné.

V rámci vězeňství je realizován systém resocializačního působení na mladistvé odsouzené a byly vytvořeny podmínky pro zvýšení počtu učebních oborů pro mladistvé odsouzené.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se zaměřuje na zkvalitnění výchovného působení školy včetně učitelů, propracování systému pedagogicko-psychologického poradenství, péči o narušenou mládež, zejména ve výchovných ústavech, podporu aktivit mládeže zaměřených na volný čas a rozvoj sociálně-právní výchovy a forem vzdělávání.

Ministerstvo práce a sociálních věcí se zaměřují na zlepšování a rozšiřování standardní sociální péče, práci s mladými nezaměstnanými a podporu nevládních organizací zabývajících se aktivitami v sociální oblasti.

Ministerstvo zdravotnictví svoje aktivity na poli prevence kriminality mládeže zaměřuje na prevenci týrání, zanedbávání a sexuálního zneužívání dětí, léčbu závislostí (především drogových), pomoc dětským obětem trestných činů“ (Zoubková 2002, s. 125 - 129).

8.2 Prevence kriminality na místní úrovni

„Projekty prevence kriminality mládeže na místní úrovni má obec (město) směřovat především na podchycení sociálních příčin trestné činnosti a to k podpoře rodiny obecně a k sociální práci s delikventy a jejich rodinami, k podpoře vzdělávání obecně a k předškolním a vzdělávacím programům, k podpoře zdravého životního stylu bez drog a k podpoře k multietnickému chápání světa a k toleranci“ (Zoubková 2002, s. 130).

„Iniciativa Občanského Bezpečí Domova realizovala za rok 2009 preventivní program pod názvem „**Dětská cena prevence kriminality**“.

Jde o specifický projekt, zaměřený na prevenci výskytu sociálně patologických jevů a odvrácení mladých lidí od kriminálního prostředí, jehož významnou součástí tvoří kolektivní soutěž. Cílovými skupinami projektu jsou děti a mládež, pedagogové, rodiče a co možná nejširší veřejnost. Cílem projektu je podpora podmínek pro kvalitní život a všestranný rozvoj dětí a mladých lidí, snižování míry a závažnosti trestné činnosti a začleňování prevence kriminality do rozvoje obcí za současného zvyšování pocitu bezpečí občanů“ (Brožová 2010, s. 28, 29).

„Občanské sdružení „**Prostor pro**“ připravilo preventivní program pod názvem „**Právo pro každý den**“ jedná se o probační program zaměřený na práci s mladými lidmi, kteří se dostali do střetu se zákonem nebo se dopustili jiné protiprávní činnosti. Probační program „**Právo pro každý den**“ je určen: mladistvým pachatelům méně závažné trestné činnosti, která byla spáchána především z právní neznalosti, kdy si pachatel neuvědomoval právní důsledky svého chování nebo jednání, klientům Probační a mediační služby ČR či kurátora pro mládež. „Právo pro každý den“ je probační program akreditovaný Ministerstvem spravedlnosti České republiky. Klienti si osvojí základy rodinného, pracovního, trestního a občanského práva tak, aby znali nejen svá práva, ale též brali ohled na práva ostatních a byli připraveni přijmout odpovědnost za své jednání a chování“ (Kožíšková 2007).

9 Praktická část

9.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části bylo pomocí dotazníku zjistit, co vedlo mládež z výchovného ústavu ke kriminalitě, jejich motivy i příčiny kriminality a četnost páchaní trestné činnosti.

Získat údaje o rodinné situaci, trávení volného času a do jaké míry má rodinná výchova vliv na kriminalitu mládeže.

9.2 Stanovení předpokladů

1. Lze předpokládat, že u 20% až 30% mladistvých si k spáchání kriminality vzalo vzor u svých kriminálních rodičů.
2. Lze předpokládat, že motivem pro spáchání trestného činu bylo získat finanční prostředky.
3. Lze předpokládat, že 30% až 40% mladistvých vede ke kriminalitě špatný vliv vrstevníků.

9.3 Popis zkoumaného vzorku

Pro zpracování dotazníku byla vybrána chlapecká skupina respondentů z výchovných ústavů, kteří nám poskytli údaje pro zpracování praktické části. Tato skupina byla vybrána ze zvědavosti, protože podle „(Zoubkové 2002) je kriminalita mládeže převážně záležitostí chlapců, děvčata se trestné činnosti dopouštějí mnohem méně, v poměru 1:20“.

9.4 Výzkumná metoda – Dotazník

Cílem dotazníku je získat od mládeže z výchovných ústavů údaje o rodinné situaci, trávení volného času a do jaké míry má rodinná výchova vliv na kriminalitu mládeže. Co je vedlo ke kriminalitě, jejich motivy i příčiny kriminality a četnost páchaní trestné činnosti. Mezi oslovenými byl Výchovný ústav Liběchov a Klíčov.

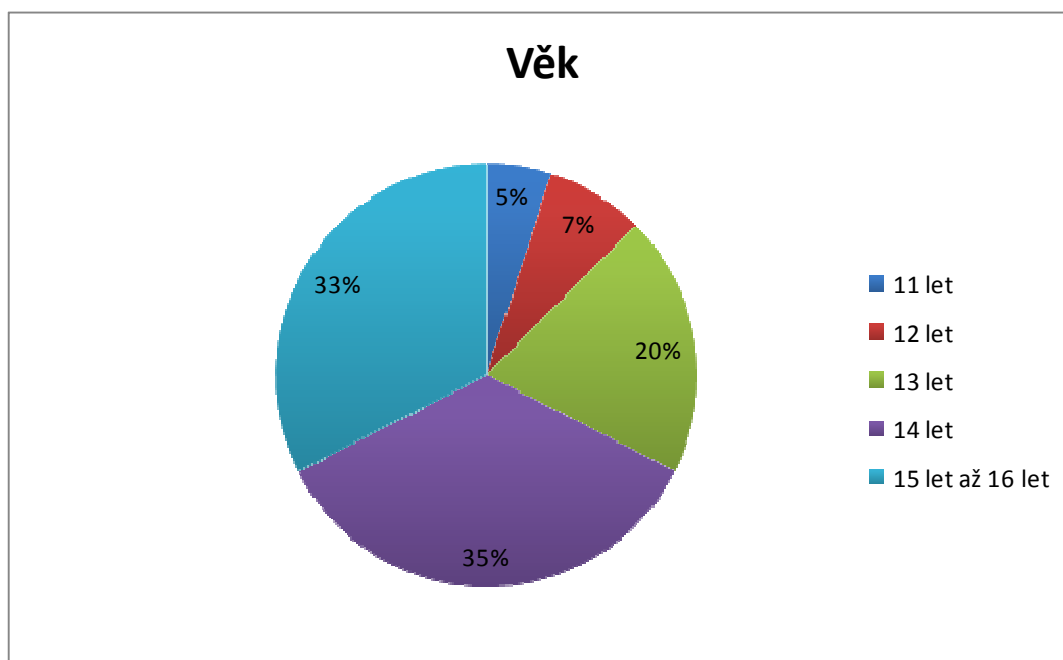
Dotazník se skládal z 27 otázek, z toho 23 otázek bylo uzavřených a 4 otázky otevřené. Dotazník byl anonymní a jeho vyplnění dobrovolné, měl potvrdit či vyvrátit stanovené předpoklady o vlivu vrstevnických skupin, motivu páchaní trestné činnosti či přestupků a odrazu vzoru kriminálního chování rodičů na mladistvé.

Pro výzkum bylo vybráno 40 respondentů, kteří se již v minulosti dopustili kriminálního jednání. Ve věku 11 let byli 2 respondenti, ve věku 12 let byli 3 respondenti, ve věku 13 let bylo 8 respondentů, ve věku 14 let bylo 14 respondentů a ve věku 15 až 16 let bylo 13 respondentů.

Sebraná data byla sumarizována a výsledky jsou uvedeny v celkovém souhrnu v %.

Tabulka č. 1 - Věk

Otázka č. 1	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let až 16 let
respondenti	2	3	8	14	13

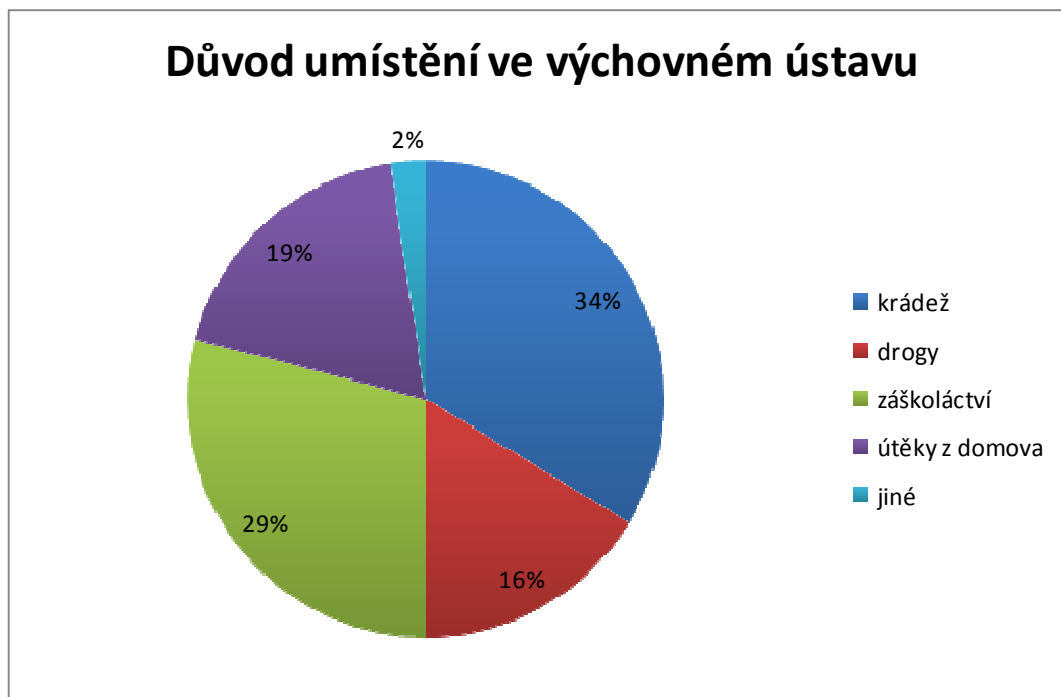
Graf 1: Grafické vyhodnocení otázky č. 1

Z otázky zobrazené v (grafu 1) je vidět, že převládala skupina chlapců ve věku 14 let v 35 %, chlapci ve věku 15-16 let byly zastoupeny v 33 %. V 13 letech bylo 20 %, v 12 letech bylo 7 % a v 11 letech bylo 5 % respondentů.

Z tohoto (grafu 1) je vidět věkové zastoupení chlapců ve výchovném ústavu, avšak z (grafu 1) nevyplývá, jak které věkové zastoupení je v zařízení dlouho.

Tabulka č. 2 - Důvod umístění ve výchovném ústavu?

Otázka č. 2	krádež	drogy	záškoláctví	útěky	jiné
respondenti	29	14	25	16	2

Graf 2: Grafické vyhodnocení otázky č. 2

Otázka č. 2 zobrazila důvod umístění ve výchovném ústavu, kdy bylo zjištěno, že 34 % chlapců zde bylo umístěno pro krádeže, 29 % chlapců za záškoláctví, 19 % za útěky z domova, 16 % za zkušenosti s drogou a pouhé 2 % za jiné prohřešky.

Tato otázka částečně potvrzuje předpoklad č. 2, který zní: „Lze předpokládat, že motivem pro spáchání trestného činu bylo získat finanční prostředky“. Otázka také ukazuje, že záškoláctví je na dost vysoké úrovni, což značí, že povinnost učit se je odsunuta do nezájmu mladistvých.

V (grafu 2) jsou zobrazeny důvody umístění, které jsou alarmující. Krádež a záškoláctví jsou na téměř shodné úrovni, ale zážející je vysoké procento drog, které se vyskytuje u takto mladých respondentů.

Tabulka č. 3 - Jak dlouho jsi ve výchovném ústavu?

Otázka č. 3	rok	dva roky	tři roky	čtyři roky	déle než 4 roky
respondenti	8	17	10	4	1

Graf 3: Grafické vyhodnocení otázky č. 3

Otázka č. 3 zobrazila procentuální vyjádření pobytu respondentů ve výchovném ústavu.

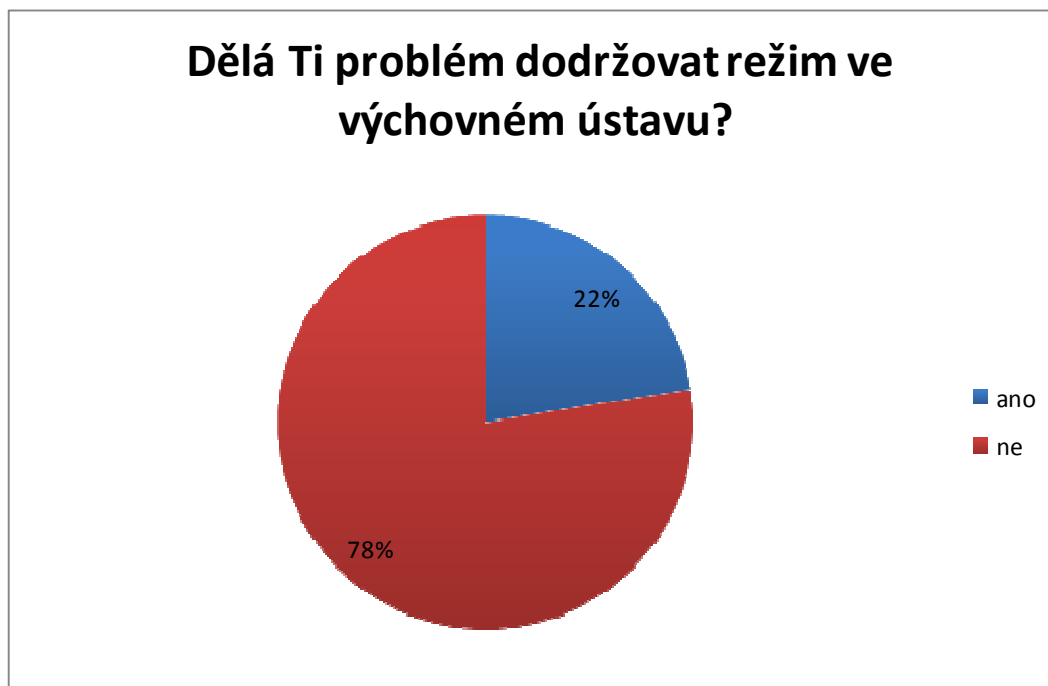
Bylo zjištěno, že největší zastoupení má dvouletý pobyt a to 42 %.

Tříletý pobyt zastupuje 25 %, jeden rok zastupuje 20 %, čtyři roky zastupuje 10 % a pouhá 3 % zastupují déle než čtyři roky.

Téměř polovina respondentů je ve výchovném ústavu dva roky, zde vyplývá otázka: „Je tato doba dostačující pro převýchovu, nebo nápravu trestu“? Toto zjištění není součástí výzkumu, ale bylo by to zajímavé zjištění.

Tabulka č. 4 - Dělá ti problém dodržovat režim ve výchovném ústavu?

Otázka č. 4	ano	ne
respondenti	9	31

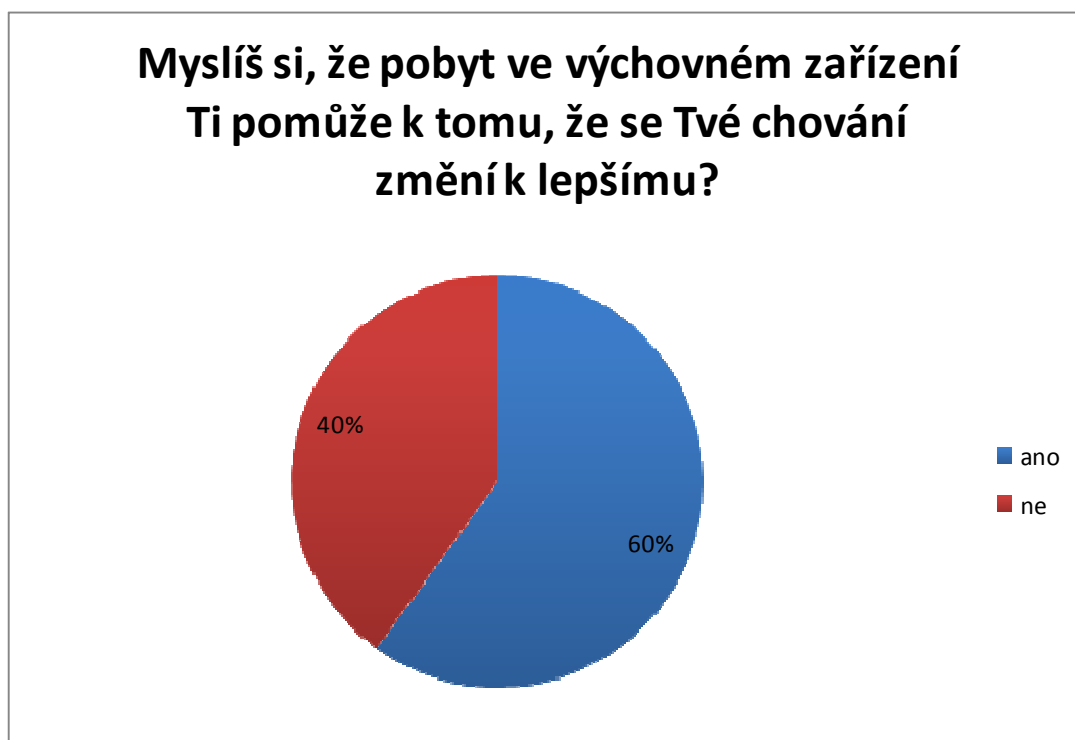
Graf 4: Grafické vyhodnocení otázky č. 4

Otázka č. 4, kterou zobrazil (graf 4) vyjadřuje režim ve výchovném ústavu. 78 % respondentů nedělá problém dodržovat nastavený režim, ale 22 % dotazovaných má problém s dodržováním režimu ve výchovném ústavu.

Většině respondentů nedělá problém dodržovat režim, což je překvapující zjištění, když tito respondenti nebyli schopni v rodinných podmínkách dodržovat pravidla.

Tabulka č. 5 - Myslíš si, že pobyt v zařízení Ti pomůže, že se Tvé chování změní k lepšímu?

Otázka č. 5	ano	ne
respondenti	24	16

Graf 5: Grafické vyhodnocení otázky č. 5

Otázka č. 5 se zabývala myšlenkou, zda pobyt ve výchovném ústavu změní chování respondentů k lepšímu. 60 % dotázaných respondentů odpovědělo, že ano a 40 % dotázaných si myslí, že ne.

Víc jak polovina respondentů věří ve svou budoucí nápravu, což je pro společnost pozitivní zjištění, ale nabízí se zamyšlení: „Co bude se zbytkem respondentů, kteří nevěří ve svou nápravu po návratu do volné společnosti“? Toto zjištění nám odkryje až budoucnost.

Tabulka č. 6 - Udržuješ zde kontakt s rodinou?

Otázka č. 6	ano	ne
respondenti	22	18

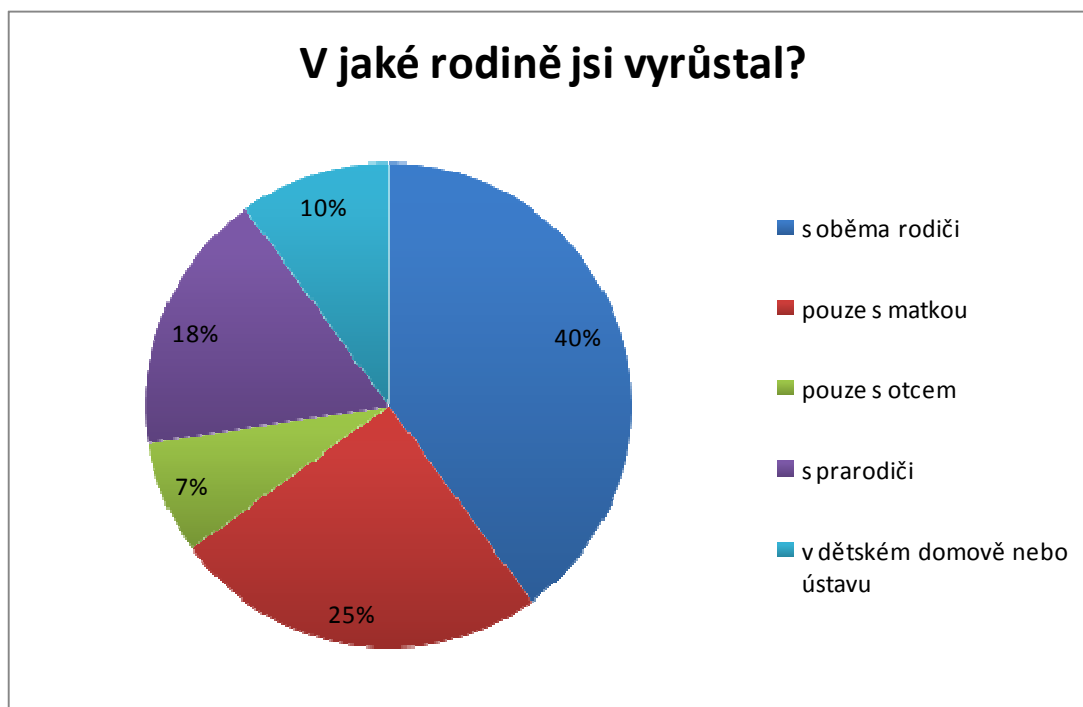
Graf 6: Grafické vyhodnocení otázky č. 6

Otázka č. 6 zobrazila udržování kontaktu s rodinou. Od respondentů byla zjištěna malá rozdílnost v zájmu rodičů. 55 % dotázaných kontakt s rodinou udržuje a odpovědělo **ano** a 45 % dotázaných **ne**, což ale každopádně znamená značný nezájem ze strany rodičů.

I když vyšlo kladné procento kontaktů s rodinou, jedná se stále o smutnou bilanci zjištění nezájmu rodičů o své děti. Selhání rodiny jako základu společnosti, selhání toho, proč vlastně děti přicházejí na svět.

Tabulka č. 7 - V jaké rodině jsi vyrůstal?

Otázka č. 7	s prarodiči	s oběma rodiči	pouze s matkou	pouze s otcem	v dětském domově
respondenti	7	16	10	3	4

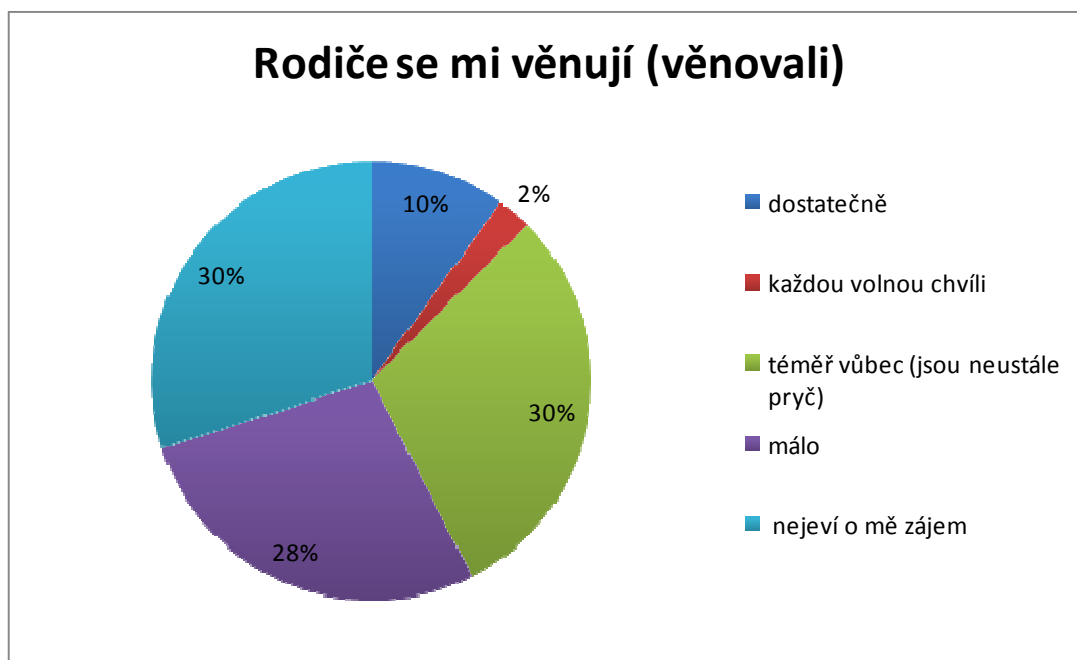
Graf 7: Grafické vyhodnocení otázky č. 7

Otázka č. 7 se týkala rodiny, kdy 40 % respondentů žilo s oběma rodiči v úplné rodině, 25 % respondentů žilo pouze s matkou, 18 % respondentů žilo s prarodiči, 10 % respondentů žilo v dětském domově a 7 % žilo pouze s otcem.

Největší zastoupení respondentů pochází z úplné rodiny, kde můžou na dítě výchovně působit oba rodiče, a přesto se stala někde chyba a dítě skončilo ve výchovném ústavu.

Tabulka č. 8 - Rodiče se mi věnují (věnovali).

Otázka č. 8	dostatečně	každou volnou chvíli	téměř vůbec	málo	nejeví o mě zájem
respondenti	4	1	12	11	12

Graf 8: Grafické vyhodnocení otázky č. 8

Otázka č. 8 se zabývala rodičovskou péčí. Od respondentů bylo zjištěno, že 30 % rodičů nejevila o své děti zájem, 30 % rodičů téměř vůbec, 28 % rodičů se věnovalo málo, 10 % rodičů dostatečně a pouhá 2 % rodičů každou volnou chvíli.

(Graf 8) zobrazuje smutný obraz rodičovské péče. Cílem výzkumu byl mimo jiné zjistit výchovné působení rodičů, ale toto zjištění bylo dost šokující. Rodiče o respondenty prakticky nejevili žádný zájem, tudíž není divu, že skončili ve výchovném ústavu.

Tabulka č. 9 - Používali Tví rodiče tělesné tresty, když jsi něco provedl?

Otázka č. 9	ano	ne	někdy
respondenti	15	6	19

Graf 9: Grafické vyhodnocení otázky č. 9

Otázka č. 9 zobrazila používání tělesných trestů ze strany rodičů. **Ano** odpovědělo 37 % dotázaných, 48 % dotázaných odpovědělo, že **někdy** a 15 % odpovědělo **ne**, že rodiče nepoužili tělesné tresty nikdy.

Tento (graf 9) byl zastoupen velkým procentuálním číslem pro tělesné tresty, což je velice smutné a ukazuje mladistvému, že tělesný trest je něco normálního. (Graf 9) nám nezobrazuje intenzitu používání tělesných trestů, což je v tomto případě dobře, ale i tak je to k politování.

Tabulka č. 10 - Kontrolovali Tě rodiče, kam jdeš a s kým se stýkáš?

Otázka č. 10	ano	ne	občas
respondenti	4	15	21

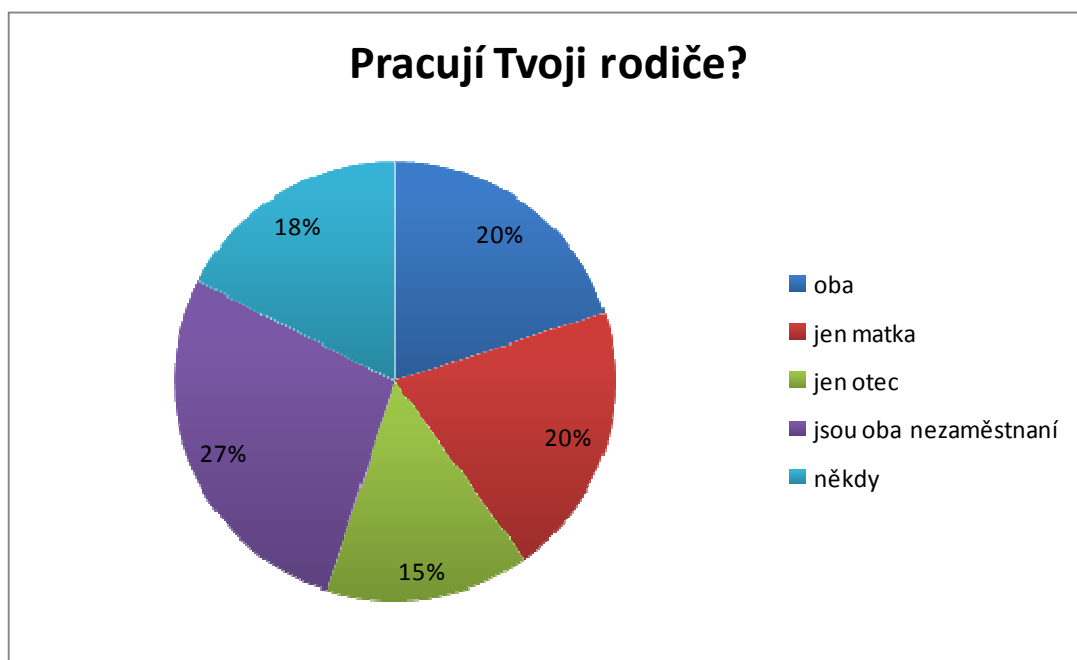
Graf 10: Grafické vyhodnocení otázky č. 10

Otázka č. 10 zobrazila kontrolu respondentů ze strany rodičů. 53 % dotázaných odpovědělo **občas**, 37 % odpovědělo **ne** a pouhých 10 % rodičů své děti kontrolovalo, s kým se stýká.

Zde je opět zobrazen nezáměr a selhání ze strany rodičů. S kým se dítě stýká, by měl rodič vědět vždy, tím by se zabránilo mnoha problémům a rodič by preventivně působil proti kriminalitě.

Tabulka č. 11 - Pracují Tvoji rodiče?

Otázka č.	oba	jen matka	jen otec	oba nezaměstnaní	někdy
11					
respondenti	8	8	6	11	7

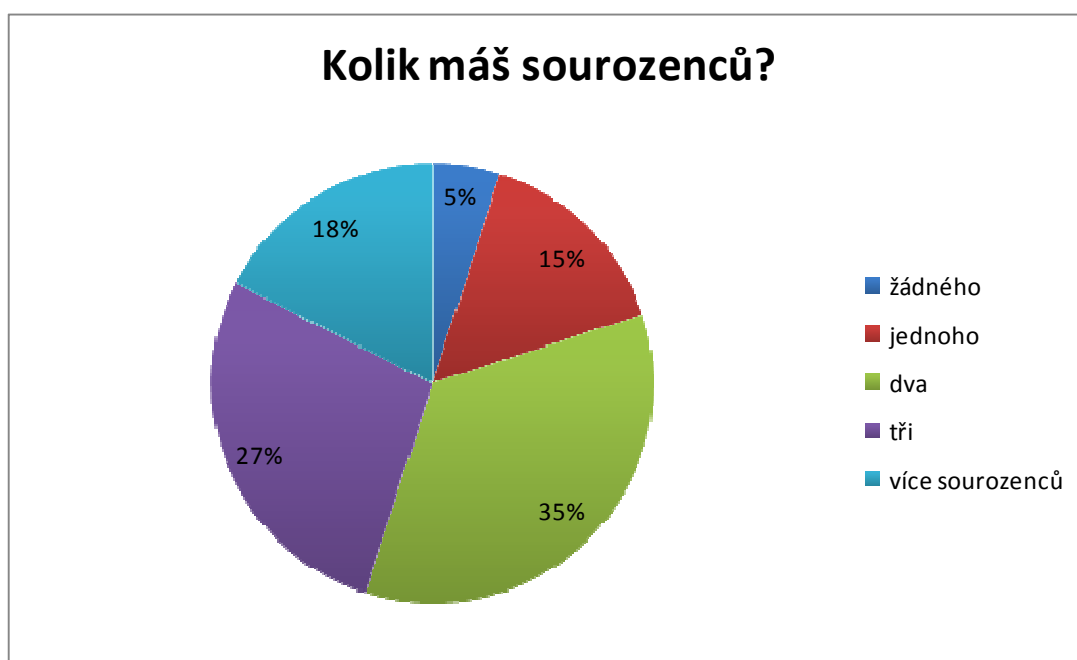
Graf 11: Grafické vyhodnocení otázky č. 11

Otázka č. 11 se zabývala zaměstnaností rodičů. Z výsledků vyplynula převaha nezaměstnaných obou rodičů a to 27 %, oba zaměstnané rodiče zobrazuje 20 %, shodně 20 % zobrazuje zaměstnanost pouze matky, 18 % zobrazuje příležitostné práce a 15 % zobrazuje zaměstnanost otce.

Průzkum ukázal tragickou bilanci zaměstnanosti, z které vyplývá ekonomická situace rodin. Jedná se o odraz společnosti, který mnohé rodiny nejsou schopni sami vyřešit. Na základě nezaměstnanosti je páchána kriminalita a mladiství, kteří mají nezaměstnané rodiče, nejsou schopni konkurovat svým vrstevníkům.

Tabulka č. 12 - Kolik máš sourozenců?

Otázka č. 12	žádného	jednoho	dva	tři	více sourozenců
respondenti	2	6	14	11	7

Graf 12: Grafické vyhodnocení otázky č. 12

Otázka č. 12 zobrazovala počet sourozenců. 35 % dotázaných má dva sourozence, 27 % má tři sourozence, 18 % má více sourozenců, 15 % má jednoho sourozence a 5 % dotázaných je bez sourozence.

Větší zastoupení (graf 12) ukázal, že se jedná o vícečetné rodiny, což z našeho vzorku, který je z větší části zastoupen nezaměstnaností vyplývá, že rodiny byly často bez prostředků a to vedlo některé jejich členy ke kriminalitě.

Tabulka č. 13 - Spáchal někdy někdo z Tvé rodiny trestný čin?

Otázka č. 13	ano	ne	nevím
respondenti	27	16	6

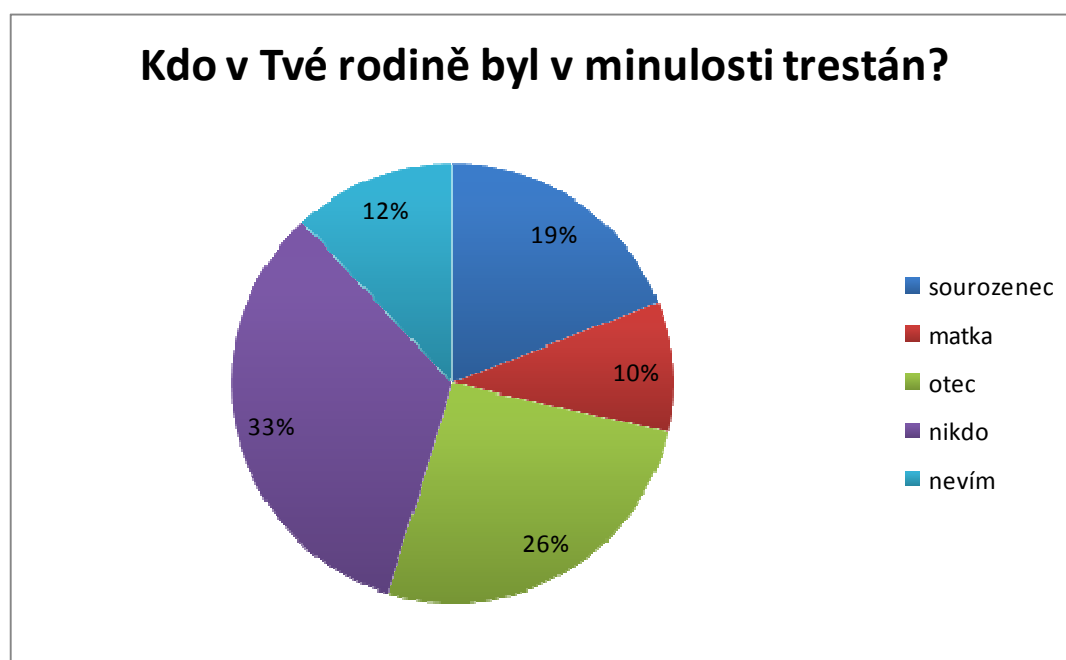
Graf 13: Grafické vyhodnocení otázky č. 13

Na otázku č. 13, zda byl někdo z rodiny dotazovaných trestán, odpovědělo kladně 55 % respondentů, 33 % odpovědělo záporně a 12 % odpovědělo, že neví.

(Graf 13) by mohl být odrazem nezaměstnanosti a vícečetné rodiny, kde chybí finance, je kriminalita a tudíž i ze strany rodiny negativní vzor, předávaný dětem.

Tabulka č. 14 - Kdo v Tvé rodině byl v minulosti trestán?

Otázka č.	sourozenec	matka	otec	nikdo	nevím
14					
respondenti	8	4	11	14	5

Graf 14: Grafické vyhodnocení otázky č. 14

Otázka č. 14 zobrazila, kdo byl v minulosti v rodině respondentů trestán. 26 % respondentů má trestaného otce, 10 % respondentů má trestanou matku, 19 % respondentů má trestaného sourozence, 33 % nikoho a 12 % neví. Předpoklad č. 1 zobrazil (graf 14), který zní: „Lze předpokládat, že u 20 % až 30 % mladistvých si k spáchání kriminality vzalo vzor u svých kriminálních rodičů“. Toto tvrzení potvrdila čísla, kdy respondenti odpověděli, že 36 % rodičů má kriminální dráhu. Rodiče mají být pro své děti vzorem a zde (graf 14) zobrazuje negativní vzor rodičů, což potvrzuje předpoklad č. 1.

Tabulka č. 15 - Dopustil jsi se Ty v minulosti jednání, které by mohlo být trestným činem?

Otázka č. 15	ano jednou	ano vícekrát	ne
respondenti	31	4	5

Graf 15: Grafické vyhodnocení otázky č. 15

Otázka č. 15 byla odrazem (otázky 14), kde zobrazuje negativní vzor rodičů na mladistvé. Respondenti odpověděli v 77 %, že se dopustili v minulosti jednání, které mohlo být trestným činem jednou, 10 % odpovědělo ano vícekrát a 13 % se nedopustilo žádného negativního jednání, které by mohlo být trestné.

Vzhledem k věku respondentů se jedná o velké zastoupení zkušeností s kriminalitou.

Tabulka č. 16 - Kolik Ti bylo let při spáchání (přestupku, trestného činu)?

Otázka č. 16	méně jak 12 let	12 - 15 let	víc jak 15 let
respondenti	17	21	2

Graf 16: Grafické vyhodnocení otázky č. 16

Otázka č. 16 se zabývala věkem při spáchání přestupku nebo trestného činu. 53 % respondentů bylo ve věku 12 - 15 let, 42 % respondentů bylo ve věku méně jak 12 let a 5 % bylo ve věku víc jak 15 let.

Zobrazení v (grafu 16) ukázalo, že věk 12 – 15 let je značné rizikový pro náchylnost k páčání trestné činnosti.

Tabulka č. 17 - Jakých vážnějších deliktů ses ve svém dosavadním životě dopustil?

Otázka č. 17	útěky z domova	násilné činy	záškoláctví	krádež	drogy	jiné
respondenti	18	12	21	27	13	1

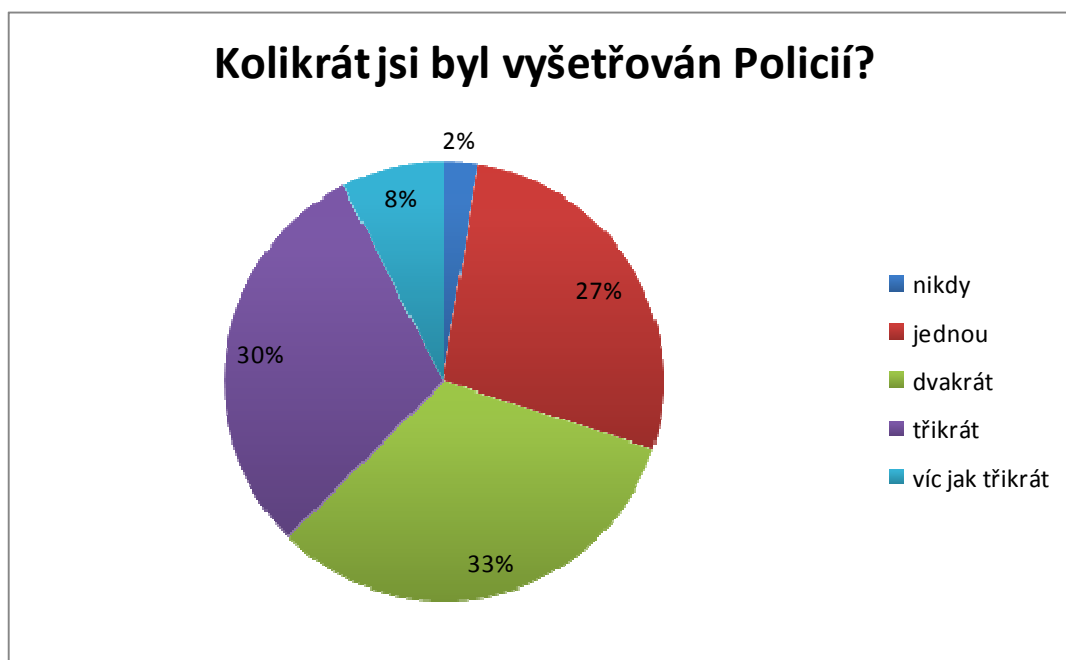
Graf 17: Grafické vyhodnocení otázky č. 17

Otázka č. 17 zobrazila delikty, kterých se respondenti zatím ve svém věku dopustili. Největší zastoupení bylo v krádeži a to 29 %, poté následovalo záškoláctví v 23 %, poté útěky z domova v 20 %, poté užívání drog v 14 %, násilné trestné činy byly zastoupeny v 13 % a 1 % mělo zastoupení v jiných deliktech, než byly uvedeny.

U respondentů jednoznačně zvítězila krádež, ale z výzkumu nevyplývá důvod spáchání krádeže. I záškoláctví vykazovalo vysokou úroveň, to poukazuje na: zanedbání řádu a povinnosti učit se. Můžeme se, ale domnívat, že řád a pravidla respondenti nezískali od svých rodičů. Útěky z domova by se daly vysvětlit vysokým procentem používání tělesných trestů. Násilné činy mohly být odrazem tělesných trestů v rodině a drogy touhou zkusit něco zakázaného.

Tabulka č. 18 - Kolikrát jsi byl vyšetřován Policií?

Otázka č.	nikdy	jednou	dvakrát	třikrát	víc jak třikrát
18					
respondenti	1	11	13	12	3

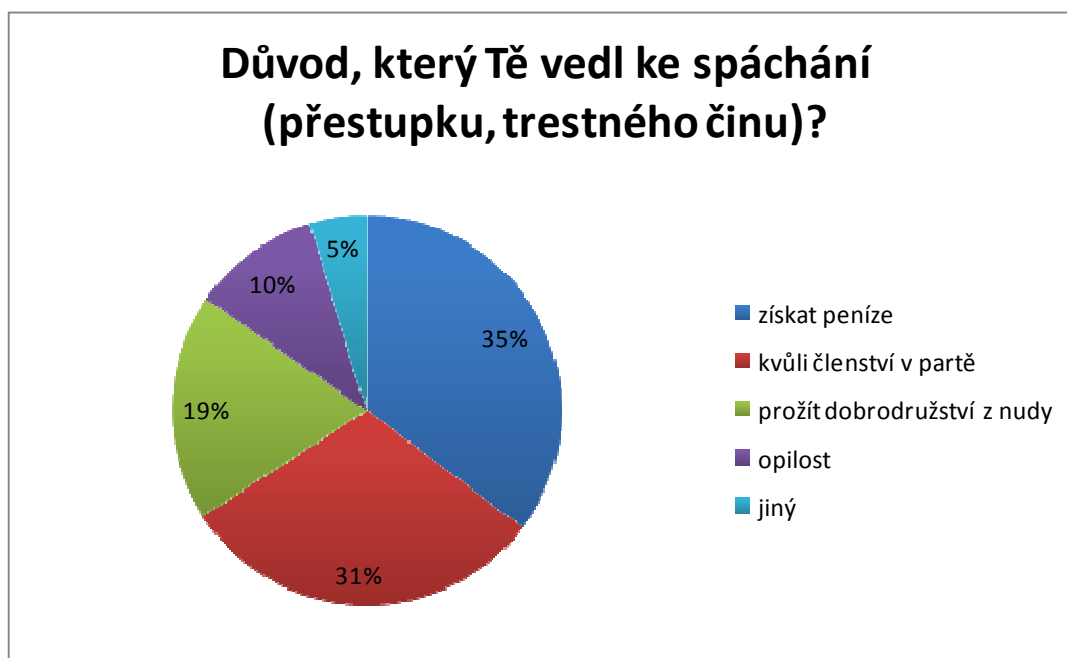
Graf 18: Grafické vyhodnocení otázky č. 18

Otázka č. 18 zaměřená na vyšetřování respondentů Policií ČR v minulosti, 33 % respondentů bylo vyšetřováno dvakrát, 30 % bylo třikrát, 27 % bylo jednou, 8 % bylo víc jak třikrát a pouhá 2 % respondentů nikdy.

Tyto výsledky jsou smutnou bilancí našich respondentů a ukáže budoucnost, zda zasáhla prevence kriminality nebo uvedená čísla budou stoupat.

Tabulka č. 19 - Důvod, který Tě vedl ke spáchání (přestupku, trestného činu)?

Otázka č.	získat peníze	kvůli členství v partě	prožít dobrodružství	opilost	Jiný
respondenti	30	26	16	9	4

Graf 19: Grafické vyhodnocení otázky č. 19

Otázka č. 19 zobrazila důvody spáchání přestupku nebo trestného činu. 35 % dotázaných respondentů odpovědělo, že důvod k spáchání byl získat peníze, 31 % dotázaných kvůli členství v partě, 19 % dotázaných kvůli prožití dobrodružství z nudy, 10 % dotázaných ve stavu opilosti a 5 % mělo jiný důvod.

Tato otázka byla otevřená a jako jiný důvod respondenti uvedli, drogy, natruc rodičům a ukázat se před partou.

Zde byl také potvrzen stanovený předpoklad č. 2, který zní: „Lze předpokládat, že motivem pro spáchání trestného činu bylo získat finanční prostředky“. Tento předpoklad byl potvrzen 35 % dotázaných, kteří uvedli, že důvod spáchání přestupku nebo trestného činu byl získat peníze. Zde je vidět, jak peníze a parta v životě této věkové skupiny má své prvenství a důležitost.

Tabulka č. 20 - Byl jsi za toto negativní jednání potrestán?

Otázka č. 20	ano	Ne
respondenti	27	13

Graf 20: Grafické vyhodnocení otázky č. 20

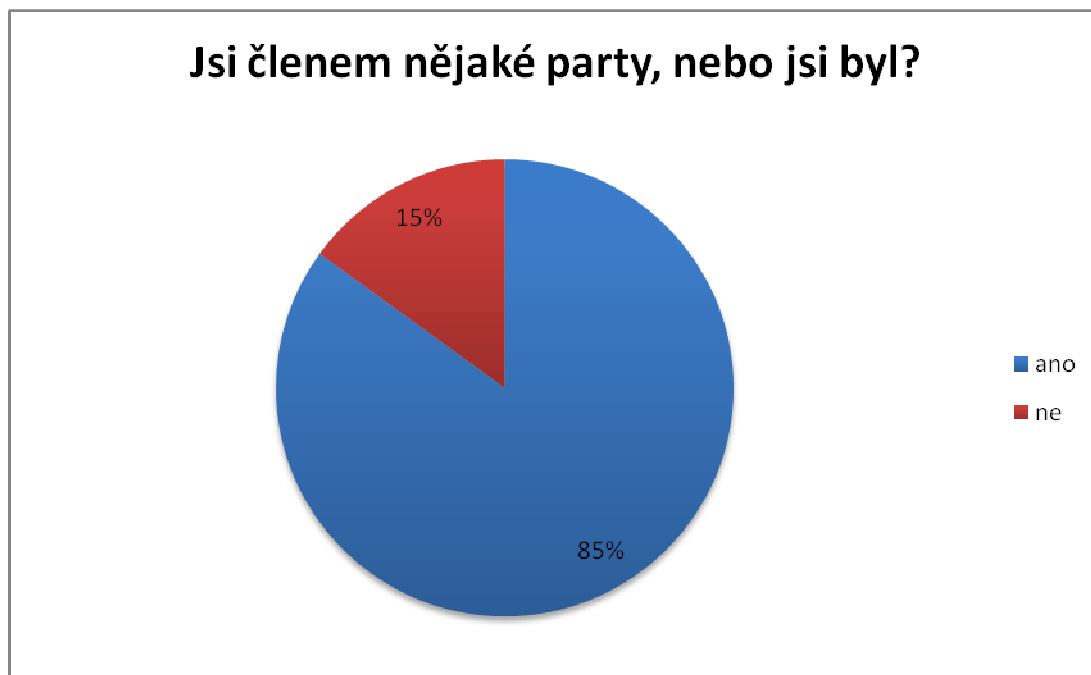
Otázka č. 20 se zabývala potrestáním za negativní jednání. Negativní jednání bylo potrestáno u 67 % respondentů a u 33 % respondentů k potrestání nedošlo.

Každé negativní jednání, které má stopy trestného činu, kde byl porušen zákon, by mělo být potrestáno, ale v některých případech zde k potrestání nedošlo, což není dobře.

Pro každého by měl být odstrašující fakt, že jak mile něco provede, bude následovat spravedlivý trest.

Tabulka č. 21 - Jsi členem nějaké party, nebo jsi byl?

Otázka č. 21	ano	Ne
respondenti	34	6

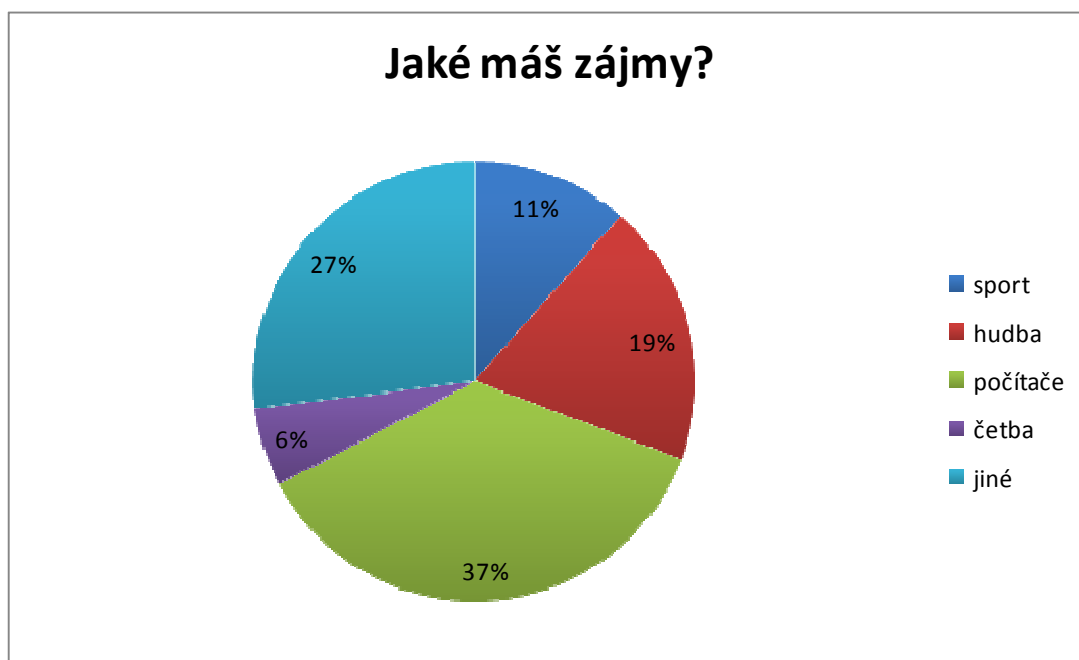
Graf 21: Grafické vyhodnocení otázky č. 21

Otázka č. 21 se zabývala vrstevnickou skupinou. 85 % respondentů odpovědělo, že bylo členem nějaké party a pouhých 15 % odpovědělo záporně.

Zde by se dalo polemizovat, jaký vliv tato parta měla, zda pozitivní nebo negativní, ale každopádně důležitost členství v partě pro tento věk je na prvním místě.

Tabulka č. 22 - Jaké máš zájmy?

Otázka č.	sport	hudba	počítače	četba	Jiné
22					
respondenti	6	10	19	3	14

Graf 22: Grafické vyhodnocení otázky č. 22

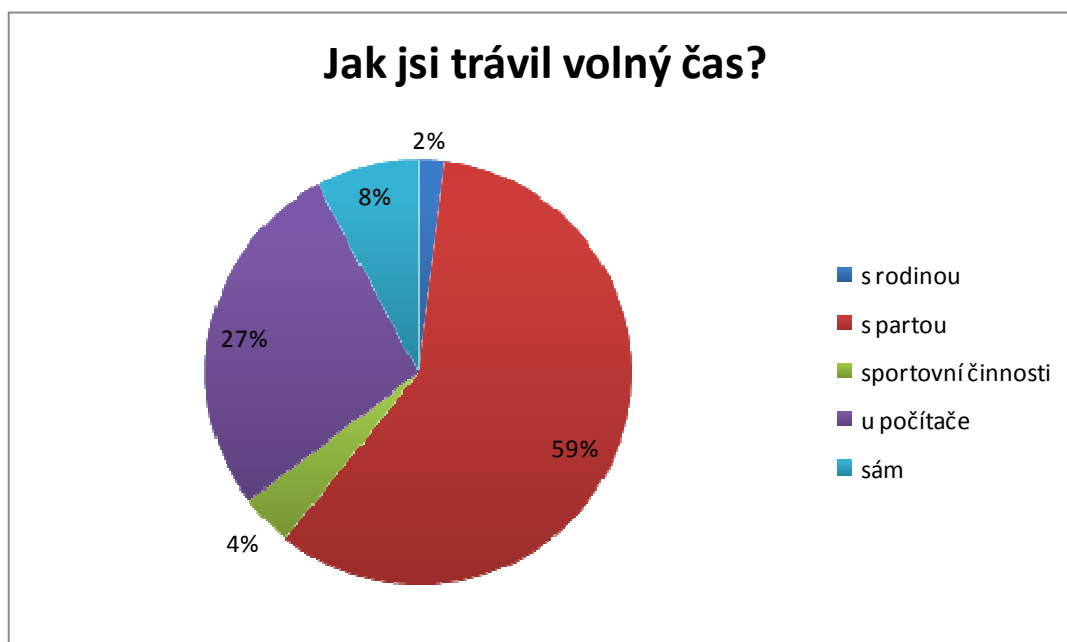
Otázka č. 22 zobrazila zájmy respondentů.

Počítače získaly převahu a to u 37 % respondentů, 27 % respondentů mělo jiné zájmy, 19 % respondentů mělo hudbu, 11 % respondentů se zajímalo o sport, 6 % respondentů se přiklání k četbě.

Tato otázka byla otevřená a prvenství získaly počítače, mezi jinými zájmy respondenti uváděli, že nemají žádné, nebo jako zájem uvedli, parta, diskotéky, televize a kino.

Tabulka č. 23 - Jak jsi trávil volný čas?

Otázka č.	s rodinou	s partou	sportovní činnosti	u počítače	Sám
23					
respondenti	1	30	2	14	4

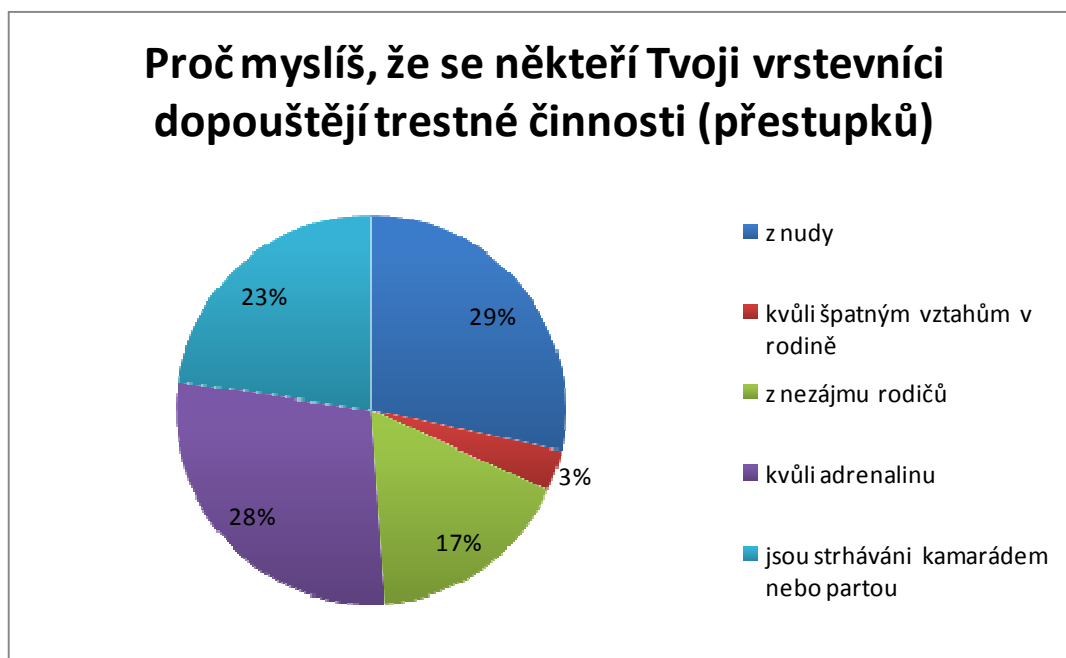
Graf 23: Grafické vyhodnocení otázky č. 23

Otázka č. 23 se týkala trávením volného času. 59 % respondentů odpovědělo, že tráví čas s partou, 27 respondentů tráví volný čas u počítače, 8 % respondentů samo, 4 % tráví volný čas sportovní činností a pouhá 2 % respondentů uvedla rodinu.

Tato otázka byla otevřená a respondenti uváděli, že trávili čas s partou venku, na sídlišti, v parku nebo ve městě. (Graf 23) zobrazil selhání rodiny, jako zdroj trávení volného času. Opět velké procento zaujímá parta, což potvrzuje odpovědi v předešlých otázkách.

Tabulka č. 24 - Proč myslíš, že se někteří Tvoji vrstevníci dopouštějí trestné činnosti.

Otázka č. 24	z nudy	špatný vztahy v rodině	z nezájmu rodičů	kvůli adrenalinu	strhávání kamarádem nebo partou
respondenti	25	3	15	25	20

Graf 24: Grafické vyhodnocení otázky č. 24

Otázka č. 24 se zabývala myšlenkou, proč se vrstevníci dopouštějí trestné činnosti.

29 % respondentů se domnívalo, že z nudy, 28 % se domnívalo, že kvůli adrenalinu, 23 % se domnívalo, že jsou strhávání kamarádem nebo partou, 17 % se domnívalo, že z nezájmu rodičů a 3 % respondentů se domnívalo, že kvůli špatným vztahům v rodině.

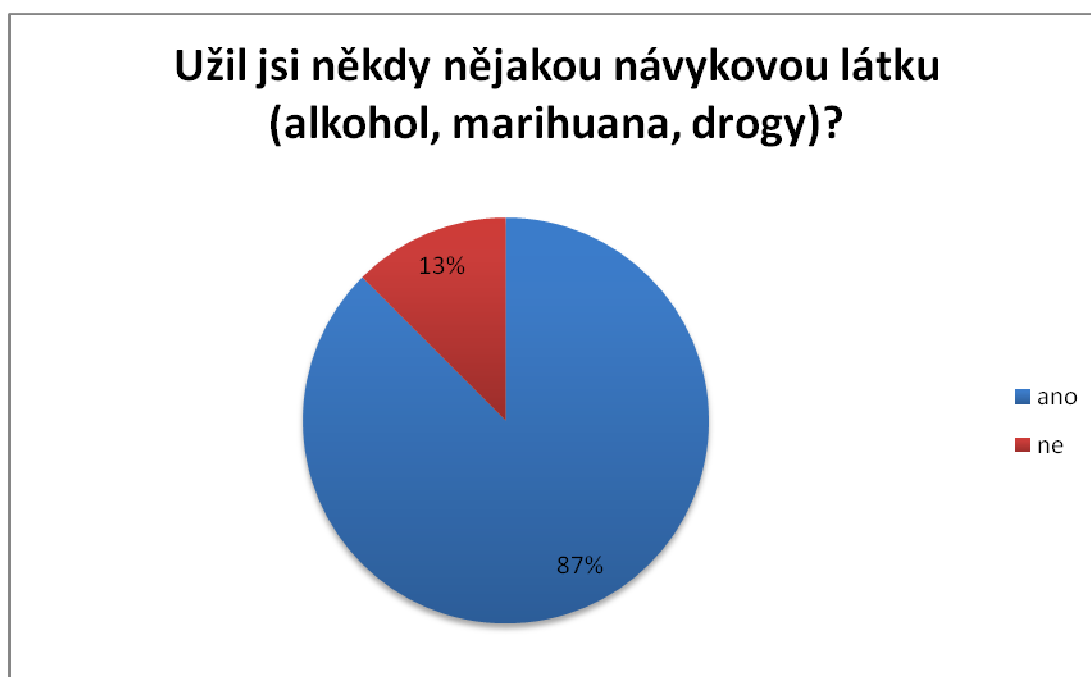
Na této otázce nebyl potvrzen ani vyvrácen předpoklad č. 3, který zní: „Lze předpokládat, že 30 % až 40 % mladistvých vede ke kriminalitě špatný vliv vrstevníků“.

Zde se předpoklad jednoznačně nepotvrdil (graf 24) zobrazil pouhých 23 % respondentů, kteří si myslí, že k páchaní trestné činnosti jsou strhávání kamarádem nebo partou, ale (graf 21) zobrazil 85 % respondentů, kteří se zdržovali v partě a

(graf 23) zobrazil, že 59 % respondentů trávil volný čas s partou. Tudíž parta je v životě těchto respondentů velmi důležitá a v mnoha směrech ovlivňující a mnohdy i negativně.

Tabulka č. 25 - Užil jsi někdy nějakou návykovou látku?

Otázka č. 25	ano	Ne
respondenti	35	5

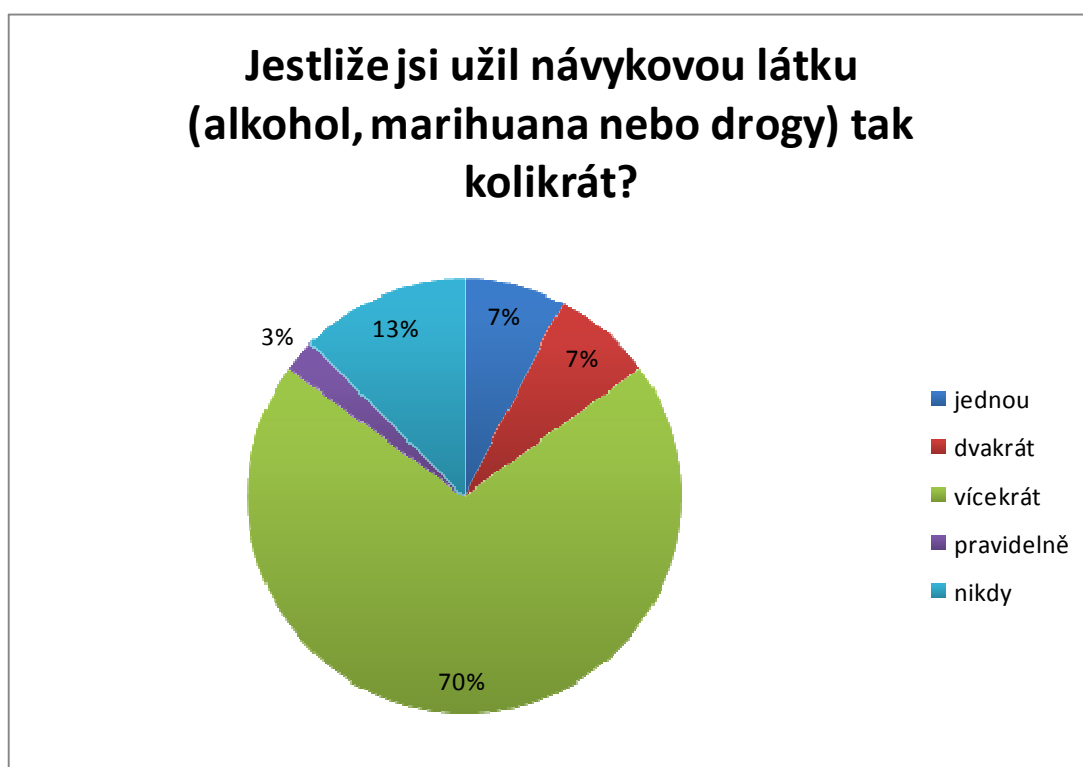
Graf 25: Grafické vyhodnocení otázky č. 25

Otázka č. 25 se zabývala užitím návykových látek. 87 % respondentů má zkušenost s alkoholem nebo drogou a pouhých 13 % respondentů odpovědělo záporně.

Toto bylo velmi negativní zjištění, vzhledem k věku respondentů. Droga v životě těchto mladistvých by neměla být vůbec a takto vysoké procento vypovídá o snadné dostupnosti drog ve společnosti. Stát by měl zasáhnout a zpřísnit tresty, aby se k droze mladiství vůbec nedostali.

Tabulka č. 26 - Jestliže jsi užil návykovou látku, tak kolikrát?

Otázka č.	jednou	dvakrát	vícekrát	pravidelně	nikdy
26					
respondenti	3	3	28	1	5

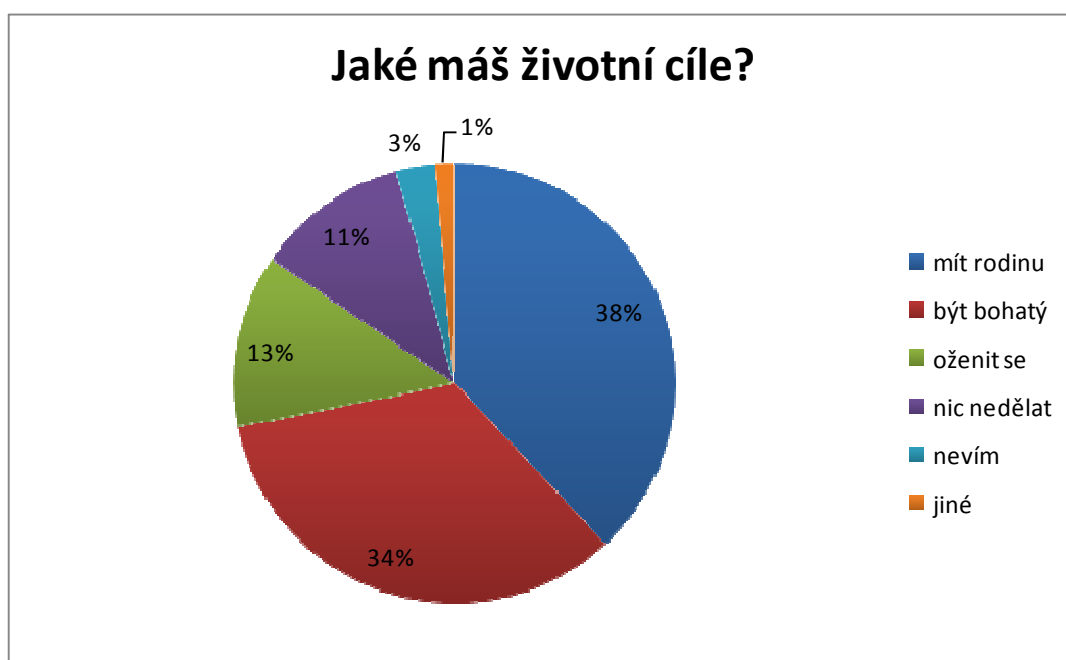
Graf 26: Grafické vyhodnocení otázky č. 26

Otázka č. 26 se odrážela od (grafu 25), zde byla zobrazena četnost užití alkoholu nebo drogy. 70 % respondentů užilo alkohol nebo drogu vícekrát, 7 % respondentů jednou, 7 % respondentů dvakrát, 3 % respondentů pravidelně a 13 % respondentů nikdy.

Jak už bylo zmíněno v (grafu 25), je vůbec možné, aby se takto vysoké procento mohlo u takto mladých objevit. Toto je alarmující zjištění, pro vývoj jedince a jeho trvalé následky, které droga má.

Tabulka č. 27 - Jaké máš životní cíle?

Otázka č. 27	mít rodinu	být bohatý	oženit se	nic nedělat	nevím	jiné
respondenti	27	24	9	8	2	1

Graf 27: Grafické vyhodnocení otázky č. 27

Otázka č. 27 zobrazila životní cíle respondentů. 38 % respondentů chtělo mít rodinu, 34 % respondentů chtělo zbohatnout, 13 % respondentů by se chtělo oženit, 11 % respondentů by nechtělo dělat nic, 3 % respondentů neví a 1 % uvedlo jiné.

I přesto, že výsledky ukazovaly, že u těchto respondentů selhala rodina, větší část by v budoucnu chtěla mít fungující rodinu. Tato otázka byla otevřená a respondenti v 1 % uvedli, že se chtějí odstěhovat do jiného státu.

9.5 Vyhodnocení dotazníku

Sumarizace výsledků z dotazníkové metody nám poskytla zajímavé informace, nejvíce respondentů bylo v rozmezí 14 až 16 let. Nejčastější důvod umístění ve výchovném ústavu, byl za krádeže a záškoláctví poté následovaly útky z domova.

Výsledky ukazují, že se trestného činu nebo přestupku krádeže nejvíce respondenti dopustili ve věku 12 - 15 let a na prvním místě byl motiv získat peníze, na druhém místě kvůli členství v partě. Většina byla za toto jednání potrestána. Každé negativní jednání, které má stopy trestného činu, kde byl porušen zákon, musí být potrestáno. Trestnou činností páchali z nudy, adrenalinu a strháváním kamarádem nebo partou. Vysoké procento respondentů uvedlo, že bylo členem nějaké party, a to 85 %. Kladně bylo zjištěno, že nadpoloviční většina nemá problém s dodržováním režimu ve výchovném ústavu a myslí si, že pobyt v zařízení jej změní k lepšímu. Většina respondentů odpověděla, že udržuje kontakt s rodinou, pochází z úplné a vícečetné rodiny. Negativním zjištěním bylo, že rodiče při jejich výchově nejevili o své děti zájem, anebo se jim věnovali málo a často byly praktikovány tělesné tresty, což je velice smutné. Kontrola volného času ze strany rodičů selhala, protože téměř neexistovala. Při zjišťování kriminální minulosti rodičů či sourozenců vyšetřovaných Policií ČR, bylo zjištěno vysoké procento spáchání trestného činu.

Šetřením se také zjistilo, že respondenti tráví svůj volný čas spíše pasivním způsobem, jako své zájmy uváděli, buď žádné, nebo uvedli parta, diskotéky, televize, kino a prvenství získaly počítače. Alarmující byla vícečetná zkušenost s alkoholem nebo drogou. Toto bylo velmi negativní zjištění, vzhledem k věku respondentů.

Vize budoucnosti u těchto respondentů byla na prvním místě rodina, na druhém místě bohatství a na třetím místě manželství.

Výsledky tohoto šetření byly velmi zajímavé, většina dospívajících z této dotazované skupiny cítí silnou vazbu na rodinu, i když podle názoru autorky, rodina v tomto případě jednoznačně selhala a poskytla negativní rozvoj osobnosti.

Autorka se domnívá, že největší vliv na vznik kriminality mladistvých měla rodinná výchova a s ní související ekonomická a sociální úroveň rodiny. Šetřením vyplynula převaha nezaměstnaných rodičů.

9.6 Vyhodnocení předpokladů

9.6.1 Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že u 20% až 30% mladistvých si k spáchání kriminality vzalo vzor u svých kriminálních rodičů.

Tímto tvrzením se zabývala (otázka č. 13) a (otázka č. 14) ve znění „Spáchal někdy někdo z Tvé rodiny trestný čin“? „Kdo v Tvé rodině byl v minulosti trestán“? Tento předpoklad byl potvrzen, respondenti odpověděli, že 36 % rodičů bylo trestně stíháno. Rodiče mají být pro své děti vzorem a předávat správné návyky pro rozvoj osobnosti jedince. (Graf 14) zobrazuje negativní vzor rodičů.

9.6.2 Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že motivem pro spáchání trestného činu bylo získat finanční prostředky.

Tímto tvrzením se přímo zabývala (otázka č. 19) ve znění „Důvod, který Tě vedl ke spáchání přestupku, trestného činu“?

Tento předpoklad byl potvrzen, respondenti uvedli v 35 %, že důvod spáchání přestupku nebo trestného činu, byl získat peníze. Jednalo se o největší zastoupení v odpovědích. Předpoklad potvrdila i (otázka č. 2), i když nepřímo, zobrazila důvod umístění ve výchovném ústavu, kdy bylo zjištěno, že 34 % chlapců, zde bylo umístěno pro krádeže. Jedná se taktéž o nejvyšší uvedenou hodnotu v odpovědích.

Předpoklad potvrdila i (otázka č. 17), i když také nepřímo, zobrazila delikty, kterých se respondenti zatím ve svém věku dopustili a největší zastoupení v odpovědích byly krádeže a to 29 %.

Shrnutím tohoto předpokladu bylo zjištěno, že největší zastoupení mají krádeže pro zisk a největší motiv pro páchaní trestné činnosti byl zisk finančních prostředků.

9.6.3 Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že 30% až 40% mladistvých vede ke kriminalitě špatný vliv vrstevníků.

Tento předpoklad nebyl procentuálně potvrzen, ale ani vyvrácen. Zde se předpoklad jednoznačně nepotvrdil (graf 24) zobrazil pouhých 23 % respondentů, kteří si myslí, že k páchaní trestné činnosti jsou strháváni kamarádem nebo partou, ale (graf 21) zobrazil 85 % respondentů, kteří se zdržovali v partě a (graf 23) zobrazil, že 59 % respondentů trávilo volný čas s partou. Tudíž parta je v životě těchto respondentů velmi důležitá a v mnoha směrech ovlivňující a mnohdy i negativně.

10 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat životní styl mládeže a objasnit působení rizikových faktorů chování a jejich vliv na kriminalitu, popsat možné příčiny kriminality.

Bakalářská práce se zabývala kriminalitou mládeže, která je v současné společnosti velkým nebezpečím. Po roce 1989 došlo k velkému nárůstu kriminality mládeže z důvodu uvolnění norem ve společnosti, která byla opitá nově nabytou svobodou. V současnosti dle statistik nastal mírný pokles, ale i tak je stále na vysoké úrovni. Kriminalita je ovlivněna jak vnitřními příčinami, tedy genetickými dispozicemi tak i vnějšími příčinami, jako je prostředí, ve kterém se mládež pohybuje, kam patří rodina, škola, party a zájmové kroužky. Příčin může být mnoho, ale rodina je vždy nejdůležitější a to ve všech směrech a to ve způsobech výchovy, předávání vzorů, využití volného času, dodržování disciplíny, úcty, odměňování, ale i správně volených trestů.

Do prevence kriminality je zainteresováno více organizací, ale úloha státu se zabývat touto problematikou by měla být na vyšší úrovni a měla by veřejnosti ukázat úspěchy v podobě snížení kriminality. Prevence by měla být více vidět a více sdělovacími prostředky propagována, což se nedaří, ale co se médiím daří je, vyzdvihovat každodenní násilí a kriminalitu, na takovou úroveň, že se poctivý člověk za chvíli bude bát vyjít na ulici. Kriminalita mladistvých je problém celé společnosti a je třeba stále zdůrazňovat, že vliv rodinného prostředí je pro vývoj dítěte nejdůležitější. Společnost by měla více podporovat rodinu, motivovat k práci, aby se snížila nezaměstnanost a více propagovat důraz na vzdělání.

Praktická část byla zaměřená na dotazníkový výzkum, zejména na motiv a potřebu, která vede mladistvé k porušování zákona, dále měly být zjištěny příčiny negativního jednání, co zapříčinilo, že se jedinec dostal do výchovného ústavu, zda selhala rodina nebo něco jiného. Dospívání bývá vzdorné, bouřlivé, konfliktní a mnohdy jediný kdo našeho respondenta dokáže pochopit, je vrstevník. Výzkumu se týkal pouze mládeže z výchovného ústavu, která již měla kontakt s kriminalitou a je nucena se přeorientovat na tu správnou cestu, ze které z různých příčin sešla. Výchovný ústav by měl plnit funkci převýchovy a motivovat jedince, aby po návratu z takzvané izolace nesešel opět na šikmou plochu. Měl by ovlivňovat jedince

v pozitivním směru a profesně ho připravit na život, mnohdy se, ale jedinec ještě přiučí další negativní věci. Nevíme, zda ústavní výchova je to, co problém kriminality mládeže řeší. Rodina by měla pozitivně působit na vývoje dítěte a nastínit mu perspektivní budoucnost.

V této práci byla rodina popisována jako nejdůležitější článek v životě mladistvého. Podle Matouška a Kroftové (2003) je rodina tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním umožňuje dítěti kriminální chování, tento názor byl u našich respondentů potvrzen. Správná funkce rodiny jedince formuje a připravuje pro vlastní budoucnost, utváří jeho osobnost, a když nefunguje, neposkytuje ty správné návyky a vzory. V případě, že rodina není plně funkční a to buď, že chybí jeden rodič nebo z nedostatku času a financí může nastat problém. Časové vytížení rodičů odsouvá dítě na druhou kolej a dítě se pak uchyluje k partě, která rodinu zastoupí a neblahý vliv vrstevníků a kriminální chování je na světě. V rodině, kde chybí peníze z důvodu nezaměstnanosti, mohou tyto finanční nesnáze vést ke krádežím a v rodině, kde je peněz dost, zase k alkoholu, hazardu a drogám. Rodina je stále častěji zatížena problémy s alkoholem a užíváním drog, což je další z problémů společnosti a následné kriminality nejen mladistvých. Nezáměr ze strany rodiny o své dítě má opravdu velký vliv. Dítě si dovolí chodit za školu, porušovat školní kázeň a je v neustálém konfliktu s učiteli i žáky.

Mezi školou a rodinou by měla fungovat spolupráce. Učitel ztrácí pozici autority, ale to je špatně nastavený společenský systém, to platí i u povolání policisty. Škola vychovává, ale i vzdělává a právě mezi rodinou a školou by měla fungovat ta nejlepší spolupráce. Společnost si nastavila morálku a tato povolání upadají a ztrácí na důležitosti. Děti si ve škole myslí, že jim učitel nemá právo nic nařizovat, a tak si dovolují čím dál víc a hlavně vědí, že si stačí postěžovat doma rodičům a ti místo, aby dali učiteli za pravdu, tak se postaví proti němu. To je ten rozdíl oproti minulosti, kde učitel byl autorita a stejně takto to funguje i u Policie, kde si zase lidé a nemusí být zrovna v pozici přestupce nebo pachatel trestného činu myslí, že policista, který vykonává své povolání, dokáže jen otravovat a obtěžovat a z toho pramení různé stížnosti a neoprávněné obvinění. Kdo si v minulosti dovolil stěžovat na policistu, který vykonává své povolání, nikdo a dnes je to běžná záležitost a smutné je, že policista nemá zastání, vždy se nejdříve věří stěžovateli a pak teprve policistovi. Po očištění nikdo neřeší, že byl křivě obviněn, jen dostane vyjádření a pracuj dál. To je smutná bilance společnosti. Mladistvý, který vyrůstá

v dnešní společnosti, si toto uvědomuje, a proto tyto autority nebere. Zde by měla nastat změna, aby mladiství věděli a vyrůstali ve společnosti, kde učitel je vzor a policista zastává zákon. Toto by mělo být zahrnuto do prevence kriminality.

Problém společnosti je také v alkoholu, který je zastoupený v mnoha příčinách kriminálního jednání. I když je prodávání alkoholu a tabáku mládeži do osmnácti let zakázáno, v mnoha případech je tento zákaz porušován a alkohol a cigarety jsou volně přístupné. Toto je u prodejců záležitostí zisku a už se nehledí na to, že se jedná o státem zakázanou věc.

U mladistvých při páchání trestné činnosti stoupá násilí a agresivita. Mladistvý, který není trestně odpovědný, se domnívá, že je beztrestný, jeho chováním bývá značně znepokojující a o tom co provedl, mluví bez zábran.

Taktéž vliv médií na mládež můžeme zhodnotit za problematický. Internet je mladým neomezeně přístupný a mnohdy přináší nevhodné informace, to samé se týká televize, kde jsou filmy plné násilí a mladý divák to bere jako normální věc a nad hrůznými scénami se ani nepozastaví a stává se vůči nim imunní, to platí i o videohrách. Je potřeba důrazně kontrolovat správné využití volného času, jako například různé kroužky, sportovní činnosti anebo centra, pro využití volného času. Rodič by měl vždy vědět, s kým se dítě stýká, a kde právě je.

Kombinace různých vlivů a zároveň nedostatečného působení rodičů, nevhodně strávený volný čas, odsunutí svých zálib do pozadí zvyšuje pravděpodobnost kriminálního chování mladistvých. Kriminalita se nikdy nepodaří odstranit úplně, ale prevence a přísnější zákony jsou pro společnost velmi důležité. Proto je proti kriminálnímu chování potřeba preventivně působit už od těch nejmenších.

Víme, že dotazníkovým šetřením nemůžeme věrohodně zhodnotit skutečný stav kriminality mladistvých, musíme jen doufat, že respondenti vyplnili dotazník podle pravdy, i přesto bylo zajímavé toto šetření zmapovat.

11 Navrhovaná opatření

Základem účinné prevence je řádná výchova a vzdělávání dětí a tím předcházet rizikovým vlivům. Proti kriminálnímu chování je potřeba preventivně působit už od těch nejmenších. Dále je potřeba věnovat prevenci rizikové mládeži.

Vláda by se měla zamyslet nad svými škrty a znovu uvážit, kam peníze dát, protože zadarmo vykonávat důležitou činnost nejde do nekonečna. Financovat prevenci kriminality je důležité pro bezpečnější budoucnost. Je nutné zaměřit se na volnočasové aktivity dětí a mládeže, na spolupráci rodiny a školy, na prevenci užívání návykových látek, které jsou často příčinou kriminality. Vyzdvihnout a otevřít veřejnosti organizace, které pracují s rizikovou mládeží a podporovat je. Důležité je, aby tyto organizace a státní instituce byly spolu vzájemně provázané a spolupracovaly, a ne si konkurovaly. Také by měla nastat větší propojenost rodiny a školy, aby došlo k včasnému odhalení problému. Základní a střední školy musí získat zpět svou prestiž a učitel úctu a respekt, aby mohly preventivně působit na mládež. Na školách zvýšit informační kampaň o nebezpečnosti užívání drog, která je živnou půdou kriminality. Dále by škola měla pořádat besedy, kdy by se děti seznamovaly s trestní odpovědností a důsledky porušování norem a zákonů společnosti, tím by se přispělo k právnímu vědomí mládeže. Policisté by mohli žákům prezentovat na různých případech spáchané kriminality porušení zákona, a to by mohlo na mládež působit preventivním způsobem. Zde by měla nastat ta změna, aby děti i mládež věděla a vyrůstala ve společnosti, kde učitel je vzor a policista zastává zákon. Stále se vytrácí úcta, respekt a autorita. Toto by mělo být zahrnuto do prevence kriminality.

Je třeba důsledně trestat zanedbávání povinné školní docházky a to bez rozdílu sociálního zařazení ve společnosti, aby se zvedla vzdělanost i mezi sociálně vyloučenými. Přínosem by bylo, kdyby se do prevence kriminality zapojila i média a častěji ukazovala pozitivní zprávy, preventivní akce a podporovala prevenci na veřejnosti.

Závěrem se autorka domnívá, že je velmi důležité, aby byla provázaná spolupráce mezi institucemi, například: Školy, Pedagogicko-psychologické poradny, Policie, OSPOD, drogová centra „K“ aj., které se zabývají mládeží, aby v případě problému mohly ihned reagovat. Podle názoru autorky, je častý kontakt dětí s Policií na různých akcích velkou prevencí a to proto, že ukazuje dětem důležitost a vážnost tohoto povolání.

12 Seznam použitých zdrojů

- BROŽOVÁ, Eva**, 2010. Dětská cena prevence kriminality. *Policista* [online], roč. 2010, č. 4, s. 28, 29 [vid. 11. 10. 2011]. ISSN 1211-7943. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/policista-c-4-2010-rocnik-16.aspx>
- BURDEK, Ladislav**, 2008. *Úplné znění: trestní předpisy, přestupky*. Ostrava: Sagit. ISBN 978-80-7208-691-7.
- COLOROSOVÁ, Barbara**, 2008. *Krizové situace v rodině*. 1. vyd. Praha: Ikar. ISBN 978-80-249-1027-7.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila**, 2004. *Forenzní psychologie*, 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 80-86437-86-4.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila**, 2006. *Policejní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-73-3.
- DĚTI & JEJICH PRÁVA**, 2011. In: *Dětská práva* [online]. Aktualizace 4. 8. 2011 [vid. 11. 10. 2011]. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz/category/deti-jejich-prava>
- ELLIOTTOVÁ, Michele**, 2000. *Jak ochránit své dítě*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-419-2.
- FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří**, 2009. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.
- HAJNÝ, Martin**, 2001. *O rodičích, dětech a drogách*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0135-9.
- HIRIGOYEN, Marie France**, 2002. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání*. 1. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0994-9.
- JANDOUREK, Jan**, 2007. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.
- KOŽÍŠKOVÁ, Helena**, 2007. Právo pro každý den. In: *Prostor pro občanské sdružení* [online]. [vid. 13. 10. 2011]. Dostupné z: <http://www.prostorpro.cz/probacni-a-resocializacni-programy/pravo-pro-každý-den.html>
- MARTÍNEK, Zdeněk**, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.

- MATĚJÍČEK, Zdeněk**, 2000. *Po dobrém nebo po zlém?*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-486-9.
- MATOUŠEK, Oldřich**, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 3. rozš. a přepr. vyd. Praha: Slon. ISBN 80-86429-19-9.
- MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea**, 2003. *Mládež a delikvence*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY**, 2008. Kriminální sklony se skrývají v genech. *Policista* [online], roč. 2008, č. 6, s. 10 [vid. 10. 10. 2011]. ISSN 1211-7943. Dostupné z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2008/06/krimisklony.pdf>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY**, 2010. Bezpečnost a prevence. In: *Efektivní veřejná správa* [online]. [vid. 13. 10. 2011]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>
- NAKONEČNÝ, Milan**, 1999. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0690-7.
- NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav**, 1997. *Alkohol, drogy a vaše děti*. 4. rozš. vyd. Praha: Besip.
- NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav, PERNICOVÁ, Hana**, 1996. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách*. 1. vyd. Praha: Sportpropag.
- NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef**, 2004. *Kriminologie*, 2. přepr. vyd. Praha: Aspi. ISBN 80-7357-026-2.
- ODBOR PREVENCE KRIMINALITY**, 2007. Typy projektů prevence kriminality. In: *Ministerstvo vnitra české republiky* [online]. [vid. 13. 10. 2011]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/ksp/typy-projektu.pdf>
- ODBOR PREVENCE KRIMINALITY**, 2011. Informace o programu ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality pro rok 2011. In: *Ministerstvo vnitra české republiky* [online]. 17. 3. 2011 [vid. 13. 10. 2011]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-programu-ministerstva-vnitra-v-oblasti-prevence-kriminality-pro-rok-2011.aspx>
- PÁVKOVÁ, Jiřina, aj.**, 2008. *Pedagogika volného času*. 3. aktul. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423- 6.
- PEŠATOVÁ, Ilona**, 2003. *Vybrané kapitoly z etopedie 1. díl*. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-750-0.

- PODIVINSKÁ, Eva**, 2009. *Trestní zákoník a trestní řád*. 1. vyd. Olomouc: Anag. ISBN 978-80-7263-561-0.
- POLICIE ČR**, 2010. Co je to Community policing. In: *Služba veřejnosti a prestižní povolání* [online]. [vid. 13. 10. 2011]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-to-community-policing.aspx>
- ŘÍČAN, Pavel**, 1995. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-049-9.
- SOCHŮREK, Jan**, 2009. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-448-1.
- ŠIMANKOVÁ, Kateřina**, 2009. Ajax dětem. *Policista* [online], roč. 2009, č. 8, s. 4 [vid. 29. 10. 2011]. ISSN 1211-7943. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/policista-obsah-cisla-8-2009.aspx>
- ŠÍPEK, Jaroslav**, 1987. *Sociální příčiny poruch chování obtížně vychovatelné mládeže*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- TOMÁŠEK, Jan**, 2010. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2982-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie**, 2003. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby 1. díl*. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-702-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie, KLÉGROVÁ, Jarmila**, 2008. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1538-7.
- ZOUBKOVÁ, Ivana**, 2002. *Kontrola kriminality mládeže*, 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-08-2.

13 Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1 – Dotazník (viz. text – s. 48-74)

Dotazník je anonymní. Výsledky tohoto dotazníku budou použity jen pro účely vypracování bakalářské práce.

Vybranou odpověď zakroužkujte, můžete označit i více odpovědí.

1. Věk

- a) 11let
- b) 12 let
- c) 13 let
- d) 14 let
- e) 15 až 16 let

2. Důvod umístění ve výchovném ústavu?

- a) krádež
- b) drogy
- c) záškoláctví
- d) útěky z domova
- e) jiné

3. Jak dlouho jsi ve výchovném ústavu?

- a) rok
- b) dva roky
- c) tři roky
- d) čtyři roky
- e) déle než čtyři roky

4. Dělá ti problém dodržovat režim ve výchovném ústavu?

- a) ano
- b) ne

5. Myslíš si, že pobyt ve výchovném zařízení Ti pomůže k tomu, že se Tvé chování změní k lepšímu?

- a) ano
- b) ne

6. Udržuješ zde kontakt s rodinou?

- a) ano
- b) ne

7. V jaké rodině jsi vyrůstal?

- a) s oběma rodiči
- b) pouze s matkou
- c) pouze s otcem
- d) s prarodiči
- e) v dětském domově nebo ústavu.

8. Rodiče se mi věnují (věnovali)

- a) dostatečně
- b) každou volnou chvíli
- c) téměř vůbec (jsou neustále pryč)
- d) málo
- e) nejeví o mě zájem

9. Používali Tví rodiče tělesné tresty, když jsi něco provedl?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

10. Kontrolovali Tě rodiče, kam jdeš a s kým se stýkáš?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

11. Pracují Tvoji rodiče?

- a) oba
- b) jen matka
- c) jen otec
- d) jsou oba nezaměstnaní
- e) někdy

12. Kolik máš sourozenců?

- a) žádného
- b) jednoho
- c) dva
- d) tři
- e) více sourozenců

13. Spáchal někdy někdo z Tvé rodiny trestný čin?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14. Kdo v Tvé rodině byl v minulosti trestán?

- a) sourozenec
- b) matka
- c) otec
- d) nikdo
- e) nevím

15. Dopustil jsi se Ty v minulosti jednání, které by mohlo být trestným činem?

- a) ano jednou
- b) ano vícekrát
- c) ne

16. Kolik Ti bylo let při spáchání (přestupku, trestného činu)?

- a) méně jak 12 let
- b) 12 – 15 let
- c) více jak 15 let

17. Jakých vážnějších deliktů ses ve svém dosavadním životě dopustil?

- a) útěky z domova
- b) násilné činy
- c) záškoláctví

- d) krádeže
- e) drogy
- f) jiné

18. Kolikrát jsi byl vyšetřován Policií?

- a) nikdy
- b) jednou
- c) dvakrát
- d) třikrát
- e) víc jak třikrát

19. Důvod, který Tě vedl ke spáchání (přestupku, trestného činu)?

- a) získat peníze
- b) kvůli členství v partě
- c) prožít dobrodružství z nudy
- d) opilost
- e) jiný, vypiš jaký?

20. Byl jsi za toto negativní jednání potrestán?

- a) ano
- b) ne

21. Jsi členem nějaké party, nebo jsi byl?

- a) ano
- b) ne

22. Jaké máš zájmy?

- a) sport
- b) hudba
- c) počítače
- d) četba

e) jiné – vypiš jaké?

23. Jak jsi trávil volný čas?

- a) s rodinou
- b) s partou a vypiš jak?

- c) sportovní činností
- d) u počítače
- e) sám

24. Proč myslíš, že se někteří Tvoji vrstevníci dopouštějí trestné činnosti (přestupků).

- a) z nudy
- b) kvůli špatným vztahům v rodině
- c) z nezájmu rodičů
- d) kvůli adrenalinu
- e) jsou strháváni kamarádem nebo partou

25. Užil jsi někdy nějakou návykovou látku (alkohol, marihuana, drogy)?

- a) ano
- b) ne

26. Jestliže jsi užil návykovou látku (alkohol, marihuana nebo drogy) tak kolikrát?

- a) jednou
- b) dvakrát
- c) vícekrát
- d) pravidelně
- e) nikdy

27. Jaké máš životní cíle?

- a) mít rodinu
- b) být bohatý
- c) oženit se
- d) nic nedělat
- e) nevím
- f) jiné, vypiš jaké?

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Milada Fályová